

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

5

2017

ročník 69

DĚTI A ČTENÍ

Průzkum volnočasových aktivit dětí
Sto tisíc příznivců
Noci s Andersenem

ROZHOVOR

s Blankou Konvalinkovou,
ředitelkou Krajské
vědecké knihovny
v Liberci

ZE ZAHRANIČÍ

Současný knihovní zákon
na Slovensku
Knihovnictví v Makedonii

Knihovna jako symbol česko-německého smíření s. 167–171

← **Budova Krajské vědecké knihovny v Liberci**

Foto: archiv Krajské vědecké knihovny v Liberci

Současné knihovnictví v Makedonii s. 196–197

↓ **Památník národního hrdiny Roberta Gajdika ze Zlína (1923–1942) ve Skopji**

Foto: Jan Sekal

Pestré programy v příjemném prostředí s. 182

↑ **Velikonoční výtvarná dílna ve Rtyni**

Foto: Jana Sehnalová

Třicet ingrediencí z Dobříše s. 180–183

↓ **Návštěvnost akcí dětské knihovny v Dobříši je vysoká**

Foto: archiv Městské knihovny Dobříš

Za balony do knihovny s. 192

↑ **Ukázka knihy o vzduchoplavbě z historického fondu Knihovny AV ČR**

Obr.: archiv Knihovny AV ČR

Téma – Děti a čtení

163 Děti, volný čas a knížky | *Hana Friedlaenderová*

167 Rozhovor s Mgr. Blankou Konvalinkovou, ředitelkou Krajské vědecké knihovny v Liberci
Knihovna jako symbol česko-německého smíření | *Jaroslav Císař*

172 Statistika Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015 (1. část) | *Vít Richter*

175 Čtení a čtenářství Probouzení čtenářů | *Jan Pytel, Pavlína Vočková*

178 Recenze Uhrnutí virtuálním světem | *Renáta Salátová*

Jak se dělá dobrá dětská knihovna...

180 Třicet ingrediencí z Dobříše | *Romana Bodorová*

182 Pestré programy v příjemném prostředí | *Jana Sehnalová*

Události

179 Z historie projektu Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka | *Jaroslav Císař*

184 Sto tisíc příznivců Noci s Andersenem | *Hana Hanáčková, Miroslava Čápová*

187 Císařovy nové šaty zdarma | *Alžběta Vorlová*

188 Pojďte číst ušima / 4 Kde poslouchat audioknihy? Skoro všude... | *Jiří W. Procházka a Klára Smolíková*

192 Poklady knihoven Za balony do knihovny | *Andrea Jelínková*

Ze zahraničí

193 (Nový) knihovní zákon Slovenské republiky | *Monika Lopušánová*

196 Současné knihovnictví v Makedonii | *Jan Sekal*

198 Literární výročí Červen | *Milan Valden*

199 Ze světa | *Roman Giebisch*

200 Novinky knihovnické literatury | *Monika Hrušková*

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

Topic – Children and reading

163 Children, leisure time and books | *Hana Friedlaenderová*
Interview with Mgr. Blanka Konvalinková, Liberec Regional Research Library Director

167 The library as a symbol of Czech-German reconciliation | *Jaroslav Císař*
Statistics

172 What was borrowed at public libraries in 2015 (Part One) | *Vít Richter*

Reading and readership

175 Awakening readers | *Jan Pytel, Pavlína Vočková*

Review

178 Bewitchment by a virtual world | *Renáta Salátová*

How a good children's library is made...

180 Thirty ingredients from Dobříš | *Romana Bodorová*

182 Colourful programmes in a pleasant environment | *Jana Sehnalová*

Events

179 From history of project I am already the reader

– A book for the first-former | *Jaroslav Císař*

184 Night with Hans Christian Andersen – a hundred thousand supporters | *Hana Hanáčková, Miroslava Čápová*

187 The Emperor's new clothes for free | *Alžběta Vorlová*

188 Where can you listen to audio books? Almost everywhere... | *Jiří W. Procházka and Klára Smolíková*

Library treasures

192 To the library for balloons | *Andrea Jelínková*

From abroad

193 (New) library law in the Slovak Republic | *Monika Lopušánová*

196 Librarianship today in Macedonia | *Jan Sekal*

198 Literary anniversaries June | *Milan Valden*

199 From the world | *Roman Giebisch*

200 Latest library literature | *Monika Hrušková*

INHALT

Thema – Kinder und Lesen

163 Kinder, Freizeit und Bücher | *Hana Friedlaenderová*
Gespräch mit Mgr. Blanka Konvalinková, der Direktorin der Wissenschaftlichen Bibliothek in Liberec

167 Die Bibliothek als ein Symbol der tschechisch-deutschen Aussöhnung | *Jaroslav Císař*
Statistiken

172 Was wurde in den öffentlichen Bibliotheken ausgeliehen im Jahr 2015 (1. Teil) | *Vít Richter*

Lesen und Leserschaft

175 Aufwache der Leser | *Jan Pytel, Pavlína Vočková*

Rezension

178 Bezaubert von der virtuellen Welt | *Renáta Salátová*

Wie mach man eine gute Kinderbibliothek...

180 Dreißig Ingredienzien aus Dobříš | *Romana Bodorová*

182 Bunte Programme in einer angenehmen Umgebung | *Jana Sehnalová*

Ereignisse

179 Aus der Historie des Projektes Ich bin schon Leser

– Das Büchlein für den erstklassigen Schüller | *Jaroslav Císař*

184 Einhunderttausend Freunde der Nacht mit Andersen | *Hana Hanáčková, Miroslava Čápová*

187 Des Kaisers neue Kleider gratis | *Alžběta Vorlová*

188 Lesen wir durch Ohren / 4 Wo soll man die Audiobücher zuhören? Fast überall... | *Jiří W. Procházka and Klára Smolíková*

Bibliothekschätze

192 Für Ballons in die Bibliothek | *Andrea Jelínková*

Aus dem Ausland

193 Ein (neues) Bibliotheksgesetz der Slowakischen Republik | *Monika Lopušánová*

196 Gegenwartsbibliothekskunde in Mazedonien | *Jan Sekal*

198 Literarische Jahrestage Juni | *Milan Valden*

199 Aus dem Welt | *Roman Giebisch*

200 Neuerscheinungen der Bibliothekarischen Literatur | *Monika Hrušková*

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, výrobní harmonogram časopisu je příčinou toho, že se sice ocitáme v období lásce a knihám zasílbeném, ale zdánlivě trochu stranou. Neplatí to ovšem absolutně. Světový den knihy (a autorských práv) je sice už minulostí, stejně tak Máchou přesně determinovaný laskavý čas uplynul, i když ji můžeme vyzvat klidně po celý rok. Minulý víkend zase skončil poslední ročník literárního festivalu a knižního veletrhu *Svět knihy*, Čtenáři roku včetně premiérové čtenářské babičky byli zvoleni, výsledky ankety o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež *Suk – čtete všichni*, byla vyhlášena – mimochodem mezi oceněnými ilustrátory je i autor obálek letošního ročníku Lukáš Fibrich a děti také zařadily mezi 20 loni nejčtenějších titulů i dvě knihy Kláry Smolkové, stále spolupracovnice *Čtenáře*. Pozastavím se tedy zejména u posledního ročníku *Noci s Andersenem*. Má i mnoho vazeb na obsah tohoto čísla.

Přiznávám, že ještě nikdy se mi nepsal editorial tak snadno a zároveň nesmírně obtížně. Jsou totiž události, které slovy jen těžko popíšete, protože je musíte nutně zažít. Jako dítěti se mi to už nepovede, maximálně tak v roli Děda Noci. Z té spousty krásných fotek a zpráv, které jste nám do redakce poslali – a moc za ně děkujeme – číši neličený zájem o knihy, jejich postavy a dobrodružství, která se v nich skrývají, nekaširovaně rozzářené dětské tváře zase potvrzují, co kouzelného dokáže děti rozehrát v mnohých knihovnách. O zlomek z toho se s vámi podělíme jak na třetí straně obálky, tak v textu uvnitř čísla. Na příkladu Dobříše a Rtně v Podkrkonoší vám přinášíme svědectví, jak v dětech posilovat zájem o knížky a čtení, včetně soupisu doporučených ingrediencí.

O něco smutnější jsou naopak prezentované výsledky čerstvého průzkumu o dětech, trávení jejich volného času a vztahu ke knížkám i příspěvky o projektu věnovanému otázce, jak přitáhnout mládež ve středoškolském věku ke čtení.

Pokud má slova hodnotíte jako apel na podporu čtení a čtenářství mezi dětmi a mládeží, tak můj text vnímáte stejně, s jakým úmyslem ho píšete. Časopis Čtenář by v tomto úsilí rozhodně nechtěl zůstat stranou...

Krásné jaro zpestřené listováním a četbou stránek Čtenáře mezi probouzející se přírodou vám přeje

JAROSLAV ČISAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Čisář
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Čisář)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda), Mgr. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Weleminová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 € (dvojičíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 5. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Děti, volný čas a knížky

Čtení knih si na rozdíl od řady jiných volnočasových aktivit stále drží vysokou společenskou prestiž, přesto podle řady výzkumných studií nepatří v současné době ani k nejčastějším, ani k nejoblíbenějším volnočasovým aktivitám českých dětí. V konkurenci velké škály jiné mediální nabídky je pro dnešní děti čtení knížek spojeno tak trochu s nudou. Příspěvek je shrnutím poznatků z výzkumů firmy Nielsen Admosphere v této oblasti z konce minulého roku.

- Dnešní děti totiž ani tolik neformují jiné hudební nebo literární styly a jiní autoři, než tomu bylo u generace jejich rodičů, formuje je zcela jiná kultura a jiná média.
- V rámci nejstarších ročníků základní školy čte denně již pouze 14 % českých dětí. V této věkové kategorii se také nejvíce prohlubuje rozdíl ve čtenářství mezi dívkami a chlapci. Dvanáct procent chlapců ve věku 12–14 let dokonce uvedlo, že knížky již vůbec nečte.
- Elektronické knihy jsou mnohem lákavější pro mladou generaci a dospělě čtenáře než pro ty dětské... Nezdá se tedy, že by elektronické knížky byly schopny dlouhodobě zvrátit vlnitý přístup dětí ke čtení knih.

„Kids are different today I hear every mother say“ aneb „Děti jsou dnes jiné, slyším říkat všechny matky,“ tak nějak začíná slavný song *Mother's Little Helper* ještě slavnější britské kapely The Rolling Stones. Povzdech nad tím, že děti jsou dneska jiné (často s náznakem určitého zhoršení), než byla rodičovská generace, se zdá být i v dnešní době aktuální. Děti jsou pochopitelně vždycky „jiné“. Vyrůstají totiž v jiném prostředí, poslouchají jinou muziku, čtou jiné knížky, ale to už bychom se možná dopouštěli určité nepřesnosti. Dnešní děti totiž ani tolik neformují jiné hudební nebo literární styly a jiní autoři, než tomu bylo u generace jejich rodičů, formuje je zcela jiná kultura a jiná média. Stejně jako všechny předchozí generace i dnešní děti žijí v jiném světě než jejich rodiče, rozdíl je však v tom, že ten dnešní svět se mění velmi rychle.

Důležitou součástí dětského světa po několik generací bývaly knížky. Knižní hrdinové jako Mauglí, Vinnetou, kapitán Nemo, Rychlé šípy, Pipi Dlouhá punčocha, Louisa a Lotka a mnoho dalších formovali a ovlivnili celé generace českých dětí. Jak ukázal poslední výzkum čtenářství českých dětí (*České děti jako čtenáři 2013–14*, Národní knihovna), knižních hrdinů je však dnes ve srovnání s těmi filmovými poměrně málo. Pokud se občas nějaké vyskytnou, často se postupem doby transformují do těch filmových, jako je tomu třeba u Harryho Pottera, kterého nejmladší generace dětí zná více z úspěšných filmových adaptací než prostřednictvím knížky.

ROLE KNÍŽEK V DNEŠNÍM SVĚTĚ

Jakou roli tedy hrají knížky v dnešním světě nabízejícím dětem množství různorodé zábavy na jeden „proklik“ v mobilním telefonu? Nutno říci, že knížky to mají v této konkurenci opravdu těžké. Ve srovnání se sledováním filmů, seriálů a krátkých videí na YouTube vyžadují od dětí určitou dávku soustředění a úsilí, ve srovnání s elektronickými hrami jsou zase málo interaktivní.

Není tedy divu, že podle mnoha výzkumných studií nepatří v současné době četba knížek ani k nejčastějším, ani k nejoblíbenějším volnočasovým aktivitám českých dětí. Čtení knížek je u dětí spojeno tak trochu s nudou. Na rozdíl od řady jiných volnočasových aktivit si však stále drží vysokou společenskou prestiž. Většina rodičů vnímá četbu jako hodnotný způsob trávení volného času. Knižky jsou v očích nejen rodičů, ale celé společnosti stále velice úzce spojeny se vzděláním, přestože některé výzkumné studie (*LSS/Life Style Survey/děti 2008–2015*, ATO, Nielsen Admosphere) ukazují, že díky internetu již v očích dětí dávno ztratily roli nejdůležitějšího zdroje aktuálních informací a vzdělávání.

Informace (nejen do školy) dnešní děti již nejčastěji nehledají v knížkách, ale na internetu. Knižky však stále zůstávají oblíbeným a také častým dárkem ze strany rodičů i dalších příbuzných a výzkumy ukazují, že děti nové knížky stále rády dostávají. Knihovny to tak mají vzhledem k široké nabídce nových knížek všeho druhu, které jsou dostupné v řadě knihkupectví, pocho-pitelně o poznání těžší. Děti totiž dávají přednost novým a „vonícím“ knížkám před těmi z knihovny, které prošly již rukou mnoha dětských čtenářů a podle toho často také i vypadají. Není proto divu, že řada slabších dětských čtenářů díky pravidelnému přísunu nových knížek ze strany rodičů a příbuzenstva nedostatkem knížek netrpí. Nepřečtené knížky se jim doma spíše hromadí, a knihovny jako další přísun nového čtiva (nebo spíše „nečtiva“) tak nepotřebují.

JAK DNES DĚTI TRÁVÍ SVŮJ VOLNÝ ČAS?

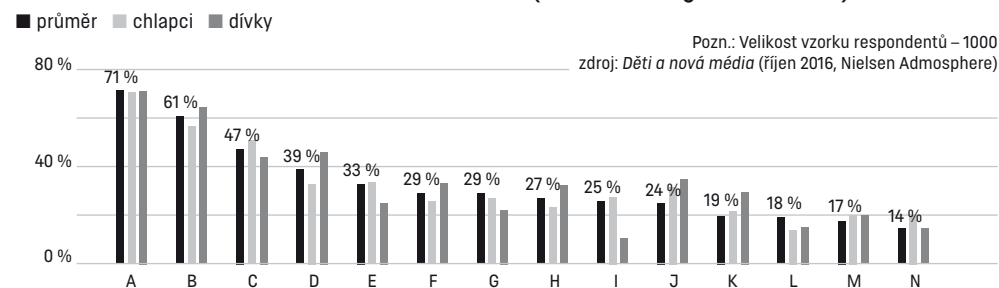
Abychom pochopili poněkud vlnější vztah dnešních dětí ke čtení knih a potažmo i návštěvě knihoven, měli bychom vědět něco o tom, jak děti tráví svůj volný čas. Na prvním místě je to stále sledování filmů, seriálů a mnoha dalších videí všeho druhu. Pomocí různých technických zařízení a také z různých zdrojů. Televize však stále dominuje, přestože řada zahraničních výzkumů naznačuje, že děti sledují televizi čím dál tím méně ve prospěch dalších zdrojů zábavy dostupných na internetu, v mobilu či ve prospěch komunikace na sociálních sítích.

Aktuální výsledky výzkumné studie *Děti a nová média společnosti* Nielsen Admosphere však ukázaly, že české děti ve věku 6–11 let stále tráví svůj volný čas nejčastěji sledováním televize. Každý den se věnují této aktivitě zhruba tři čtvrtiny dětí ve výše uvedeném věku. Děti ve věku 12–14 let sledují televizi již méně často (pouze 60 % dětí deklarovalo každodenní sledování), nicméně i v této skupině patří televize stále mezi první tři nejčastější volnočasové aktivity – hned po elektronické komunikaci s kamarády (63 % dětí každý den – Skype, Messenger atd.) a návštěvě sociálních sítí (každodenně 62 % dětí).

Děti na prvním stupni základní školy tráví svůj volný čas jinak než starší děti na druhém stupni. Zatímco děti v první a druhé třídě základní školy ještě věnují poměrně velký díl svého volného času hraní s hračkami, děti ve věku 8–9 let (tj. žáci třetí a čtvrté třídy) si již hrají s hračkami méně často, o to více se věnují sledování videí, pohádek a seriálů a poslouchání písniček. K významným zlomům z hlediska frekvence volnočasových aktivit dětí však dochází zejména mezi jejich 8.–9. a 10.–11. rokem, tedy na rozhraní prvního a druhého stupně základní školy. V této době u dětí roste výrazně frekvence hraní elektronických her (počet dětí, které se denně věnují hraní her na mobilním telefonu, se zdvojnásobuje!). Podíl každodenních uživatelů elektronické komunikace se dokonce ztrojnásobuje, stejně jako podíl dětí, které se denně věnují vyhledávání informací na internetu (obě činnosti stoupnou z cca 10% denní frekvence až na cca 30 %).

Kolem 10.–11. roku života také děti objevují sociální sítě (Facebook, Instagram, Snapchat atd.). Podíl každodenních uživatelů sociálních sítí v tomto období vzrůstá ze 7 % (děti 8–9 let) až na 26 %. Na rozdíl od chlapců, kteří jsou zejména silní hráči elektronických her všeho druhu a na všech typech zařízení, jsou dívky obecně zase silnější v elektronické komunikaci, především v návštěvě sociálních sítí. Podle výsledků studie denně deklarovalo elektronickou komunikaci přes Skype zhruba tři čtvrtiny (74 %) dívek ve věku 12–14 let a 52 % stejně starých chlapců.

KAŽDODENNÍ VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ (věková kategorie 6–14 let)

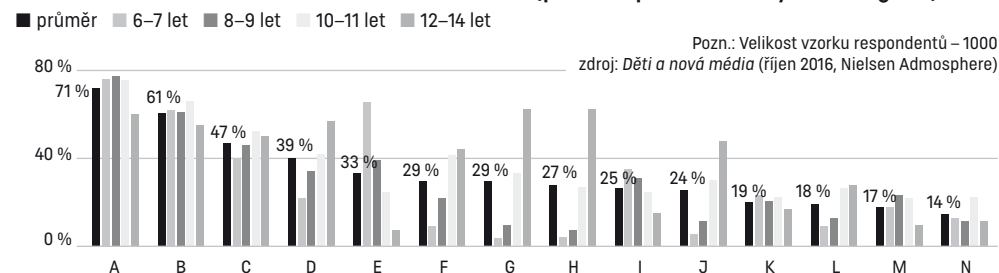

JAK DO MEDIÁLNĚ NABITÉHO VOLNOČASOVÉHO PROGRAMU SPADÁ ČETBA KNÍZEK? ČTOU DNEŠNÍ DĚTI VŮBEC?

Zhruba třetina dětí na úrovni první nebo druhé třídy čte každý den, na druhé straně zhruba 20 % dětí v této věkové skupině uvedlo, že knížky nečte nikdy – to však bylo ovlivněno i tím, že výzkum proběhl na podzim, kdy se řada dětí v první třídě teprve číst učí. Tento podíl „nečtenářů“ tak není alarmující; drtivě většině těchto dětí však čtou knížky (nejčastěji před spaním) rodiče. S rostoucím věkem dětí ale frekvence četby knížek postupně klesá. K největšímu poklesu pak dochází na druhém stupni základní školy (mezi věkovými kategoriemi 10–11 a 12–14 let). V rámci nejstarších ročníků základní školy čte denně již pouze 14 % českých dětí. V této věkové kategorii se také nejvíce prohlubuje rozdíl ve čtenářství mezi dívkami a chlapci. Dvanáct procent chlapců ve věku 12–14 let dokonce uvedlo, že knížky již vůbec nečtou.

V souladu s výsledky mnoha dalších studií tak i studie *Děti a nová média* ukázala, že chlapci jsou jednoznačně menšími milovníky knížek než dívky. Nedá se to však lehce zobecnit na čtení jako takové. Výzkum ukázal, že například u deklarované čtenosti časopisů jsou rozdíly mezi frekvencí čtení i počtem dětských čtenářů a čtenářek výrazně nižší než v případě četby knížek. Ukazuje se, že chlapce lákají spíše kratší texty a před romantickými příběhy dávají přednost komikům a fantasy. Ty starší také na rozdíl od dívek více zajímají technická témata a témata z oblasti popularizace vědy. S rostoucím věkem dětí frekvence čtení knížek klesá. Na druhou stranu však také platí, že pokud se starší děti ze sedmých až devátých tříd ke knize dostanou, věnují se četbě zhruba o dvacet minut déle než děti v první a druhé třídě.

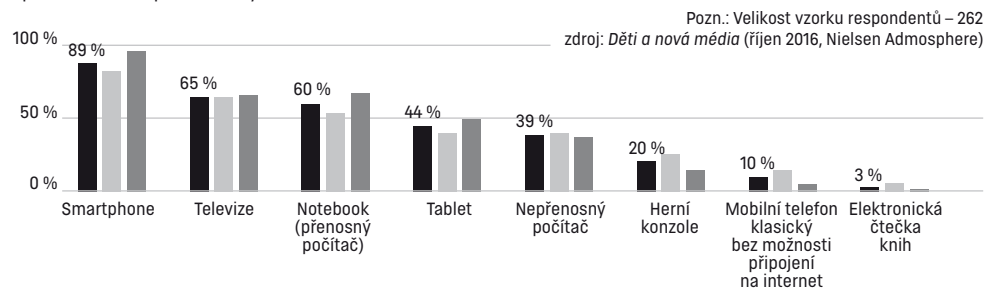
KAŽDODENNÍ VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ (průměr podle věkových kategorií)

A Sledování televize	G Elektronická komunikace s kamarády (Skype, messenger, e-mail atd.)	L Hraní elektronických her na počítači
B Příprava do školy	H Návštěva sociálních sítí	M Hraní elektronických her na tabletu
C Sledování videí, pohádek, seriálů, filmů	I Čtení knih	N Poslouchání rádia
D Poslouchání písniček, hudby (mimo rádio)	J Vyhledávání informací na internetu	
E Hraní s jinými hračkami	K Chození ven s kamarády mimo školu	
F Hraní her na mobilu		

PRAVIDELNÉ VYUŽÍVÁNÍ TECHNICKÝCH PROSTŘEDKŮ (věková kategorie 12–14 let)

■ průměr ■ chlapci ■ dívky

DĚTI A ELEKTRONICKÉ KNÍŽKY

Když se na trhu před několika lety objevily elektronické knížky, viděli v tom někteří odborníci – ale i rodiče – cestu k tomu, jak zaujmout a přivést děti, zejména chlapce, zpět ke knížkám. V dnešní době si elektronické knihy již našly své místo na trhu a řada vydavatelství si zvykla vydávat knížky jak tištěné na papíru, tak i v elektronické formě. Vybavenost elektronickými čtečkami roste však v české populaci poměrně pomalu. Výsledky výzkumu *Internetoví Češi jako čtenáři* (únor 2016) ukázaly, že knihy v elektronické podobě čte sice dnes již více než třetina internetové populace starší 15 let (v případě věkové skupiny 15–24 let je to dokonce více než polovina), ale většina čtenářů se stále dostává k elektronickým knihám prostřednictvím stolních počítačů, smartphonů a tabletů. V současné době deklaruje využívání elektronických čteček knih jen 9 % české internetové populace 15+ (zdroj: *Zpravodajství a zpravodajské weby 2016*, Nielsen Admosphere).

Elektronické knihy jsou zároveň mnohem lákavější pro mladou generaci a dospělé čtenáře než pro ty dětské. V letech 2013–2014 ve výzkumu *České děti jako čtenáři* deklarovalo nějakou zkušenost s četbou knihy v elektronické podobě zhruba 12 % dětí ve věku 9–14 let. Stejně jako v případě dospělé populace však většina dětí četla takové knihy na tabletu nebo počítači, a ne na čtečce elektronických knih. Využívání elektronické čtečky tehdy uvedla necelá 3 % dětí. Aktuální studie *Děti a nová média* sice nepřinesla přímé a srovnatelné odpovědi na otázku, nakolik roste u dětí čtení knížek v elektronické podobě, přesto na základě výsledků obou studií můžeme říci, že k žádnému prudkému nárůstu u dětí v průběhu posledních dvou až tří let rozhodně nedošlo. Elektronické knížky čtou zejména starší děti a silnější čtenáři ve věku 12–14 let. Skupinou nejvíce vybavenou elektronickými čtečkami knih jsou chlapci ve věku 12–14 let. I v této cílové skupině však využívá čtečku pouze 5 % chlapců. Nezdá se tedy, že by elektronické knížky byly schopny dlouhodobě zvrátit vlašný přístup dětí ke čtení knih.

JAK SMYSLUPLNĚ PODPOŘIT DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ? A JE TO VŮBEC MOŽNÉ?

Přestože české děti stále knížky čtou, mnoho rodičů, učitelů i knihovníků by si přálo, aby četly více. Mají tendenci srovnávat sebe jako čtenáře se svými potomky, dnešními dětmi. Nesmíme však zapomínat na to, že doba se změnila. Jak bychom se zachovali my tváří v tvář dnešní nepřehledné nabídce zábavy „na jeden proklik“? A jak se chováme? Děti nemůžeme k četbě nutit. Výzkumy soustavně ukazují, že jedinou vhodnou cestou k podpoře čtenářství je nechat jim volný výběr knížek, nenaléhat, aby četly za každou cenu tituly, které jim často již vůbec nic neříkají, zejména v mladším věku. Takový přístup (četba z donucení) může děti od čtenářství navždy odradit. Možná však existuje ještě další způsob podpory čtenářství – vlastní příklad ze strany nás rodičů, učitelů i veřejnosti. Ukažme dětem, že my jsme čtenáři. Povědejme si s dětmi o tom, co čteme, co jsme četli. Ukažme jim, že knížky rozvíjejí naši fantazii, rozšiřují naše obzory a slovní zásobu, že knížky v sobě ukrývají kouzlo, tajemství, napětí i vzrušení, které v žádných filmech a hrách nelze nalézt.

HANA FRIEDLAENDEROVÁ | hana.friedlaenderova@admosphere.eu

Rozhovor

s Mgr. Blankou Konvalinkovou,

ředitelkou Krajské vědecké knihovny v Liberci

Knihovna jako symbol česko-německého smíření

Dnešní Krajská vědecká knihovna v Liberci má už od zhruba poloviny 18. století za sebou pohnutou historii, související mimo jiné i s tím, že Liberec byl hlavním městem Sudet. Druhou světovou válku sice přečkala prakticky bez úhony, ale v roce 1954 ji postihl devastující požár, kterému padlo za obětí čtvrtmilionu svazků knih. Zvláště po listopadu 1989 se ale píše světlé stránky její historie. Nová budova, která stojí na místě bývalé synagogy vypálené v roce 1938 nacisty a která byla pro veřejnost otevřena v roce 2001, symbolizuje jako málokterá stavba u nás smíření mezi Čechy včetně českých Židů a Němci. Budova dnes slouží jak potřebám knihovny, tak obnovené židovské modlitebny.

- I po zhlédnutí mnoha zahraničních knihoven je ta naše po 16 letech fungování stále moderní. A co je nejdůležitější, prostory knihovny můžeme přizpůsobit dnešním požadavkům poměrně snadno, bez nákladných stavebních úprav.
- V rámci Euroregionu Nisa pracuje skupina knihoven EUREX, která sdružuje po pěti knihovnách z polské, německé i české části Euroregionu. Pravidelně se scházíme, vydáváme knihy, pořádáme společné konference.
- Zatím nám příspěvek města na financování městské funkce knihovny nestačí. Jsme ale rádi, že v poslední době nás město Liberec vnímá jako pevnou součást kultury ve městě a stále více s námi spolupracuje.
- Během roku uspořádáme kolem tisícovky kulturních či vzdělávacích akcí. Nade všemi ale vyčnívá ples v knihovně... Knihovna se druhou lednovou sobotu promění v taneční parket s veškerým programem a komfortem možná lepším, než je běžné na ostatních plesech.

Jak se vám pracuje a daří rozvíjet činnost v nové budově vaší knihovny, nad jejíž stavbou převzali záštitu tehdejší prezidenti ještě Československa a Německa – Václav Havel a Roman Herzog?

Každý den, když přicházím do knihovny, si uvědomuji, jak je skvělé, že Liberec a Liberecký kraj má knihovnu, která zkrátka „žije“. Je postavena na dobrém místě v centru města, je ideálně dostupná, bezbariérová, stvořená k setkávání.

S touto myšlenkou ji architekt Radim Kousal, inspirovan vizemi bývalé ředitelky Věry Vohlídalové, navrhoval. A ukázalo se, že opravdu nadčasové. I po zhlédnutí mnoha zahraničních knihoven je ta naše po 16 letech fungování stále moderní. A co je nejdůležitější, prostory knihovny můžeme přizpůsobit dnešním požadavkům poměrně snadno, bez nákladných stavebních úprav.

Foto: archiv Krajské vědecké knihovny v Liberci

Momentka z vernisáže výstavy Tady jsem doma

Při projektování každé nové budovy knihovny se nakonec poněkud odlišují plány a záměry od potřeb provozu knihovny, tvrdí praktici. Bylo to stejné i ve vašem případě?

Stále mám pocit, že budova knihovny byla navržena správně. Samozřejmě, vyskytly se drobnější nedostatky, které bylo třeba vyřešit – například v knihovně chyběly široké dveře pro stěhování rozměrného nákladu. Úplně bez chyby také není systém výtahů. Ten ale architekt navrhoval s ohledem na zasazení budovy do svahu, jiné řešení by asi nebylo možné. Kritickým místem je také světlík, kterým občas za silného deště do knihovny zatéká. Tyto nedostatky jsou ale odstranitelné, s některými jsme se už vypořádali a jiné na řešení čekají.

Vaše knihovna sídlí na specifickém místě a také symbolizuje smíření mezi českým a německým národem. Využíváte ve svých aktivitách také prostředků z Česko-německého fondu budoucnosti?

Ano, o prostředky Česko-německého fondu budoucnosti jsme žádali např. na postupné vydání čtyřdílné edice Česko-německých antologií, která veřejnosti přibližuje německé spisovatele a básníky, kteří žili a tvořili v Liberci či jeho okolí. Podařilo se nám přímo využít naše fondy – dědictví bývalé vědecké knihovny Bücherei der Deutschen –, ze kterých kolegové vybrali reprezentativní ukázky beletristické tvorby těchto autorů. Německé texty byly přeloženy do češ-

tiny, veršované ukázky přebásněny a v roce 2008 jsme se mohli pochlubit vydáním *Ještědských květů*. Po první knize následovaly *Jizerské, Frýdlantské a Ploučnické květy*, které potěšily čtenáře v Čechách i v Německu. Obsahují totiž i ukázky typických krajových nářečí.

Můžete se pyšnit fondy cizojazyčné literatury: německé (Goethe-Institut a Rakouská knihovna), anglické (Britská knihovna) nebo francouzské (Francouzská knihovna). Jak k jejich založení došlo?

Rakouská knihovna v dubnu letošního roku slaví neuvěřitelných pětadvacet let existence. Podobně dlouho trvá spolupráce s pražským Goethe-Institutem. Spolupráci tehdy iniciovala paní Vohlídalová podobně, jako byla velmi aktivní v získávání kontaktů ve švýcarském kantonu St. Gallen. V prohlubování vztahů s Rakouskem, Německem a Švýcarskem pokračujeme. Tyto země finančně podporují náš nákup německy psané literatury, ale i studijní pobyty knihovníků v zahraničních knihovnách. British Council nám po celé roky pomáhal s nákupem britské literatury, ale i studijních textů, učebnic a jazykových příruček. S jeho podporou probíhaly v knihovně i zkoušky z angličtiny na různých úrovních. Tato spolupráce, bohužel, v loňském roce ze strany Britské rady skončila. Při založení Francouzské knihovny jsme hodně spolupracovali s Alliance française v Liberci. V počátcích jsme od ní převzali a zpracovali do našeho fondu bezmála 1000

svazků beletrie ve francouzštině. Otevření knihovny v roce 2012 se zúčastnili zástupci Francouzského velvyslanectví, Alliance française Liberec a Francouzského institutu v Praze. Tyto tři instituce se zavázaly k další podpoře akvizice knih a jiných médií ve francouzštině. Spolupracujeme s nimi také na projektech podporujících Francii, francouzštinu a frankofonní země.

Na které z dalších aktivit vaší knihovny byste zvláště ráda upozornila?

Aktivít má knihovna spoustu, během roku uspořádáme kolem tisícovky kulturních či vzdělávacích akcí. Nade všemi ale vyčnívá ples v knihovně, který jsme letos organizovali už po šesté. Neslyšela jsem dosud o žádné knihovně, která by využila svoje vlastní prostory pro skutečný ples. Vstupenky si zakoupí přes tři stovky zájemců, mnozí si přijdou zatančit a pobavit se opakovaně, každý rok. Knihovna se druhou lednovou sobotu promění v taneční parket s veškerým programem a komfortem možná lepším, než je běžné na ostatních plesech. Snažíme se veřejnost oslovit exkluzivní nabídkou moravských vín, kvalitním občerstvením i hudebním a tanečním programem. Organizace takového plesu je náročná, o to více nás však těší a motivují příznivé ohlasy.

V Liberci také sídlí Technická univerzita (TUL), proslulá svou progresivitou. Probíhá mezi vámi nějaká forma spolupráce – např. při poskytování služeb?

Studenti všech vysokých škol, nejen TUL, mohou pro přihlášení použít kartu ISIC, která je opravňuje k využívání našich služeb. S knihovnou TUL se snažíme koordinovat akvizici médií tak, abychom zbytečně nedubovali nákup finančně náročných databází nebo e-knih. Studenti TUL k nám často zavítají, zvláště ti z humanitních oborů. Mnozí studenti historie u nás absolvovali praxi, poskytujeme prostor pro přednášky některých kateder. Už několik let pořádáme spolu s Katedrou českého jazyka Pedagogické fakulty TUL dvoudenní celostátní konferenci *Současnost literatury pro děti a mládež*. Od loňského roku se společně s Univerzitní knihovnou účastníme česko-saského projektu s názvem *Lernraum – Prostor učení*. Na tomto projektu spolupracují univerzitní knihovny v Německu: Knihovna Technické univerzity Chemnitz, Hochschule Zittau/

Görlitz a kromě dvou libereckých knihoven ještě Univerzitní knihovna Západočeské univerzity v Plzni. Cílem projektu je získání zahraničních databází, odborných elektronických knih a kromě toho i výměna zkušeností, společné workshopy a zlepšení technického vybavení prostoru knihoven.

Čím je knihovnictví v Libereckém kraji ve srovnání s jinými kraji ČR specifické?

Snad tím, že jsme součástí přeshraničního prostoru. Do německé Žitavy trvá cesta 30 minut, do polské Jelení Hory přes hodinu. S knihovnami obou měst udržujeme aktivní styky už mnoho let. A nejenom s nimi. V rámci Euroregionu Nisa pracuje skupina knihoven EUREX, která sdružuje po pěti knihovnách z polské, německé i české části Euroregionu. Pravidelně se scházíme, vydáváme knihy, pořádáme společné konference. Naposledy se konala společná konference na téma *Senioři v knihovnách* loni v Semilech, na příští rok ji plánujeme do Jelení Hory. Osobně považuji zkušenosti z návštěv zahraničních knihoven za velmi důležité, stejně jako navazování a prohlubování osobních kontaktů.

V médiích se často propírají politické turbulence na liberecké radnici i ve vedení vašeho kraje. Ovlivňuje to nějakým způsobem fungování a financování vaší knihovny?

Krajská vědecká knihovna v Liberci je zřizována Libereckým krajem, ale zároveň plní funkci městské knihovny. Město Liberec na její provoz rovněž přispívá. Možná ne tolik, kolik bychom si představovali, ale každý rok je příspěvek města vyšší, proběhlo několik jednání a věříme, že se situace bude i nadále zlepšovat. Šest poboček v okrajových částech Liberce by si zasloužilo lepší interiéry i vybavení knihami, delší otevírací dobu i větší množství pořadů pro děti i seniory, kteří služeb našich poboček využívají nejvíce. Zatím nám příspěvek města na financování městské funkce knihovny nestačí. Jsme ale rádi, že v poslední době nás město Liberec vnímá jako pevnou součást kultury ve městě a stále více s námi spolupracuje.

Loni se po třileté přestávce konal už 10. ročník *Veletrhu dětské knihy*, který probíhá tradičně právě v Liberci. Vaše knihovna stála

u jeho počátků. Jak jste se tentokrát podíleli na jeho doprovodném programu?

Tříletá přestávka byla vyplněna Festivalem dětské knihy, který se celý odehrával právě v prostorách naší knihovny. Proběhlo množství pořadů pro děti, besedy a workshopy se spisovateli a ilustrátory, výtvarné dílny i populární Listování. V loňském roce už se Veletrh dětské knihy opět konal, poprvé v nových prostorách libereckého Kolosea. Knihovna se na programu podílela výstavou ilustrací vyznamenaných Zlatou stuhou IBBY a několika besedami se spisovateli. Jako každý rok jsme se podíleli na vydání zvukové knihy v projektu *Děti čtou nevidomým dětem*. V pořadí již šestnáctou knihou byla tentokrát *Poharšovna* autorky Daniely Fischerové.

Zapojili jste se také do Centrálního portálu knihoven (CPK), jenž byl uveden do provozu na konci října loňského roku. Jak jste s jeho fungováním spokojeni a jak hodnotíte jeho prospěšnost pro knihovny u nás?

Naše knihovna je mezi zakládajícími knihovnami CPK a dá se říci, že jsme byli od počátku u jeho

zrodu. Naši pracovníci byli členy přípravných pracovních skupin. Proto nás potěšilo, že se podařilo CPK zprovoznit. Neplní zatím všechny funkce, které jsou plánovány, ale věříme, že se v letošním roce jeho funkčnost opět rozšíří. Připojení knihoven k CPK vyžaduje mnohá komplikovaná technická řešení, která lze realizovat jen díky spolupráci s automatizovaným knihovním systémem, v našem případě ARL. Znamená i mnoho mravenčí (a téměř neviditelné) práce pracovníků IT. Letos chceme poskytnout uživatelům možnost on-line plateb. Už teď se u nás mohou vzdáleně registrovat a využít jednoznačnou identifikaci přes službu MojeID. Kladně hodnotím hlavně to, že všechny knihovny, jejich katalogy a informace o nich lze nalézt na jednom místě, na jedné adrese. Svou funkci také dobře plní Centrální adresář knihoven, těšíme se na budoucí zjednodušenou MVS.

Děkuji za rozhovor a přeji vám, aby se vám všechny stávající i plánované projekty dařilo realizovat minimálně tak dobře jako doposud.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

KNIHOVNICTVÍ V LIBERECKÉM KRAJI

Počet obyvatel kraje (včetně cizinců): 449 836 (z toho 106 509 v Liberci); zdroj: MV ČR

Počet knihoven v kraji

— **201 veřejných knihoven** (1 krajská, 3 pověřené, 33 profesionálních, 164 neprofesionálních a 36 poboček)

— **17 základních knihoven se specializovaným fondem** (galerijní, muzejní, archivní, lékařské, univerzitní aj. – zaevidované na MK ČR)

Pozn.: Tyto knihovny neodevzdávají roční statistické výkazy, takže bližší údaje o jejich činnosti nejsou známé a nejsou zahrnuty do následujícího výčtu.

Počet pracovníků veřejných knihoven: 184,8 (přepočtený stav úvazků)

Počet čtenářů veřejných knihoven: 51 367

Počet výpůjček veřejných knihoven: 1 846 915

Objem prostředků na nákup nové literatury (za poslední tři roky)

— 2016: 11 534 056 Kč, z toho 1 164 648 Kč na periodika

— 2015: 10 716 157 Kč, z toho 1 158 515 Kč na periodika

— 2014: 11 669 262 Kč, z toho 1 138 088 Kč na periodika

Počet akcí pro veřejnost (čtenáře, děti apod.):

— kulturní akce: 2600

— vzdělávací akce: 1742

(údaje za rok 2016)

KRAJSKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V LIBERCÍ – základní fakta z její historie

1759 knihovna děkana P. Antona Kopsche

1846 první veřejná půjčovna knih

1863 knihovna spolku Česká beseda

1885 Deutsche Volksbibliothek

1901 první německá veřejná knihovna

1904 první česká veřejná knihovna

1924 Bücherei der Deutschen

1938 uzavření české veřejné knihovny

1945 Státní studijní knihovna (sloučení českých a německých fondů)

1947 právo povinného výtisku (do roku 1995)

1954 požár, 250 000 svazků zničeno

1959 sloučení veřejné a vědecké knihovny

1990 vznik Státní vědecké knihovny

1995 projekt novostavby knihovny pod záštitou prezidentů V. Havla a R. Herzoga

1996 zahájení stavby

1997 položení základního kamene

2000 9. 11. slavnostní otevření nové knihovny

2001 8. 3. otevření knihovny pro veřejnost

2001 vznik Krajské vědecké knihovny, zřizovatelem se stává Liberecký kraj

2016 8. 3. instalace Lavičky Václava Havla před libereckou knihovnou (15 let od otevření)

Údaje o činnosti za rok 2016

— počet pracovníků: 77,07 úvazků

— velikost fondu: 1 351 044 knihovních jednotek

— počet čtenářů: 21 248, z toho děti do 15 let – 4827

— počet výpůjček: 701 439

— počet akcí: 434 kulturních, 686 vzdělávacích (pro veřejnost);

vzdělávání pro knihovníky v kraji: 27 akcí

— počet fyzických návštěvníků: 368 505

— počet návštěvníků on-line služeb: 457 535

— vlastní specializované databáze: 3

— licencované EIZ: 12

— počet vstupů do EIZ z prostoru knihovny: 3285

— počet vstupů do EIZ z prostoru mimo knihovnu: 7668

— počet zobrazených (stažených) digitálních dokumentů: 11 825

— počet e-výpůjček e-dokumentů: 1399

Pozn.: Více informací naleznete na <http://www.kvkl.cz>.

Do čísla přispěli

Romana Bodorová – Městská knihovna Dobříš ■ Miroslava Čápková – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana, Uherské Hradiště ■ Mgr. Hana Friedlaenderová – společnost Nielsen Admosphere ■ Hana Hanáčková – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana, Uherské Hradiště ■ Mgr. Andrea Jelínková – Knihovna Akademie věd ČR ■ Mgr. Monika Lopušánová – Univerzitní knihovna v Bratislavě ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ Mgr. Jan Pytel – Střední škola Náhorní, Praha ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR ■ PhDr. Renáta Salátová – Národní knihovna ČR ■ Jana Sehnalová – Městská knihovna Rytyně v Podkrkonoší ■ Jan Sekal – Francouzská národní knihovna ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ Mgr. Pavlína Vočková – Střední škola Náhorní, Praha ■ Mgr. Alžběta Vorlová – společnost AUDIOTÉKA.CZ

Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015

Novelou autorského zákona č. 122/2000 Sb. z roku 2006 byla Národní knihovně ČR uložena povinnost hradit kolektivním správcům (Dilia a Ochranná organizace autorská) odměny za půjčování autorských děl v knihovnách ČR ve výši 0,5 Kč za jednu absenční výpůjčku. Analýza výpůjček ve veřejných knihovnách ČR vychází z dat, která byla pro tento účel shromážděna za dosud poslední zkompletovaný rok – 2015.

Na základě statistických údajů o počtu výpůjček uskutečněných knihovnami se pravidelně provádí výpočet odměn za půjčování v uplynulém roce. Za rok 2015 byla takto uhrazena částka více než 23,7 milionu Kč (s DPH). Kolektivní správce má současně povinnost vybranou částku rozúčtovat a předat jednotlivým autorům. Pro

které se uskutečnily z celkem 57 244 různých titulů. V roce 2015 bylo ve všech veřejných knihovnách registrováno celkem cca 39,2 milionu primárních absenčních výpůjček. Uvedený vzorek tedy tvoří cca 8,1 % z celkového počtu výpůjček, které se uskutečnily ve veřejných knihovnách provozovaných obcemi a kraji.

→ Při podrobnějším pohledu zjišťujeme, že k největšímu počtu výpůjček došlo z titulů získaných v druhém roce po vydání knihy... Přibližně po osmi letech zájem o starší tituly téměř rovnoměrně lineárně klesá.

→ Pro doplňování knihovních fondů je zdůvodnitelný standard, který považuje za optimum desetiprocentní roční obnovu knihovního fondu.

tento účel shromažďuje Národní knihovna ČR (NK ČR) ze vzorku 28 knihoven různých velikostí¹ údaje o výpůjčkách v podobě ISBN. ISBN následně umožňuje dohledat v databázi České národní bibliografie podrobné bibliografické údaje o půjčovaných dílech. Předmětem analýzy za rok 2015 bylo 3 174 693 absenčních výpůjček (bez prolongací a evidovaných prezenčních výpůjček),

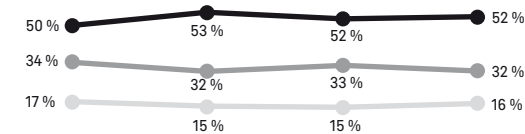
Všechny ostatní jazyky se potom pohybovaly již pod úrovní jednoho procenta.

Trochu jiný pohled nám umožňuje analýza sledovaného objemu výpůjček (3 174 693 výpůjček). Největší frekvenci (64 %) výpůjček zaznamenala díla britských a amerických autorů. Výpůjčky českých autorů tvořily 23 % z celkového počtu výpůjček, následovaly výpůjčky německých (4 %)

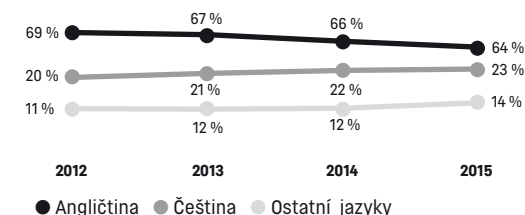
¹ SVK Ústí nad Labem, KM Hradce Králové, KJM v Brně, KM Ostravy, MK Tábor, MK Kutná Hora, MK v Třebíči, Knihovna Kroměřížska, Šmidingerova knihovna Strakonice, MK Břeclav, MK Bohumín, MK ve Svitavách, MKBN Domažlice, MK Ústí nad Orlicí, MK Beroun, MK Nymburk, MK v Hlučíně, MK Bílina, MK Dačice, MK Třeboň, MK Tišnov, MK Kaplice, MK Světlá nad Sázavou, MK Chotěboř, MK v Milevsku, MK Tanvald, MK Český Brod, MK Dobruška.

Jazyková skladba výpůjček 2015				
Jazyk	Počet půjčovaných děl	% zaokr.	Výpůjčky dle jazyku originálu	% zaokr.
Angličtina	29 873	52	2 016 043	64,00
Čeština	18 265	32	722 881	23,00
Němčina	3 137	5	138 907	4,00
Francouzština	1 902	3	75 771	2,40
Slovenština	879	2	70 343	2,20
Ruština	383	1	7 919	0,25
Španělština	380	1	14 450	0,46
Polština	327	1	9 833	0,31
Italština	326	1	10 318	0,33
Švédština	275	0	47 585	1,50
Ostatní	1 497	3	60 643	1,90
Celkem	57 244	100	3 174 693	100

ORIGINÁLNÍ JAZYKOVÁ SKLADBA PŮJČOVANÝCH TITULŮ

JAZYKOVÁ SKLADBA VÝPŮJČEK PODLE JAZYKU ORIGINÁLU

a francouzských autorů (2,4 %). Na úrovni více než dvou procent (2,2 %) z celkového počtu výpůjček se pohybovala díla slovenských autorů. Následuje švédština (1,5 %), španělština (0,46 %), italština (0,33 %), polština (0,31 %) a ruština (0,25 %). Ostatní jazyky tvořily necelá dvě procenta (1,9 %) výpůjček.

V posledních čtyřech letech můžeme zaznamenat, že proporce mezi půjčováním děl v angličtině, češtině a ostatních jazycích se mění jen velmi zvolna nebo kolísají na hranici statistické chyby. Pokud jde o skladbu výpůjček, lze sledovat mírný pokles zájmu o produkci v angličtině, oproti tomu se o něco více půjčuje původní česká literatura nebo překlady z ostatních jazyků.

Půjčování nové a starší literatury

Trochu jiný pohled na výpůjčky veřejných knihoven nám umožňuje analýza vypůjčených děl podle roku jejich vydání. Z celkového počtu výpůjčených děl, tj. 57 244 různých titulů, bylo 57 % vydáno v posledních deseti letech. Pouze 43 % titulů připadlo na knihy starší deseti let.

Při podrobnější analýze zjišťujeme, že největší počet děl vypůjčených v roce 2015 tvořila díla vydaná v letech 2008 až 2015, kdy se počet vypůjčených titulů pohyboval nad hodnotou tři

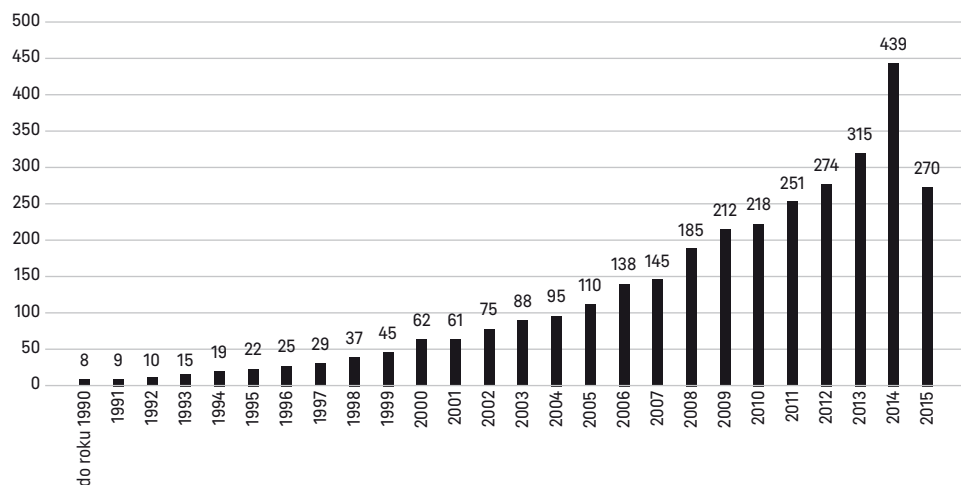
tisíce titulů. Je patrné, že přibližně po osmi letech zájem o vydané tituly téměř rovnoměrně lineárně klesá – z děl vydaných do roku 1990 je možné zaznamenat pouze 527 titulů, které byly v roce 2015 ve sledovaných knihovnách půjčeny alespoň jedenkrát.²

Ještě průkaznější je vliv stáří vydání knih při sledování počtu výpůjček. Plných 78 % výpůjček se uskutečnilo z titulů vydaných v posledních deseti letech. Tituly se starším vrozením se na počtu výpůjček podílely pouze 22 %. Při podrobnějším pohledu zjišťujeme, že k největšímu počtu výpůjček (439 tisíc) došlo z titulů získaných v druhém roce po vydání knihy. Z tohoto hlediska můžeme pozorovat postupný vzestup zájmu o tituly vydané v běžném roce, v následujícím roce po vydání dosáhne objem vypůjčených titulů určitého vrcholu a potom následuje postupný pokles. O knihy vydané před dvaceti pěti lety byl více než šestapadesátkrát nižší zájem, než o tituly vydané v roce 2014.

Analýza výpůjček z posledních pěti let ukazuje, že ve sledovaných knihovnách postupně narůstá objem starší části knihovního fondu (narůstá vypůjčených děl vydaných před více než deseti lety z 35 % v roce 2011 na 43 % v roce 2015). Naopak proporce celkového počtu výpůjček se

² Pro zpřesnění je nezbytné zdůraznit, že údaje o výpůjčkách se shromažďují na základě čísla ISBN, z toho také vyplývá, že předmětem analýzy nebylo půjčování knih bez identifikačního čísla ISBN. Toto omezení se týká zejména starší literatury vydané před rokem 1989, protože systém ISBN byl v ČR zaveden v roce 1989. Přidělování ISBN je dobrovolné, z toho lze usuzovat, že ani v současnosti nejsou všechny knihy vydané na území České republiky ISBN vybaveny, a proto může docházet k mírnému zkeslení.

nemění – objem výpůjček z fondu staršího než deset let se pohybuje v rozmezí 21 až 22 %.³

Z tohoto hlediska je zdůvodnitelný standard⁴ pro doplňování knihovních fondů, který považuje za optimum desetiprocentní roční obnovu knihovního fondu. Zájem o starší tituly přirozeně klesá, ale je také odrazem samotného fungování veřejných knihoven, které provádějí průběžně aktualizaci svého knihovního fondu, tj. vyřazují starší, málo využívané tituly a nahrazují je novými přírůstky. Tímto způsobem postupně klesá objem nabídky starších titulů. Starší tituly si návštěvníci knihoven mohou objednat prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby z jiných knihoven, zejména krajských, které plní archivní funkci a garantují dostupnost literatury pro svůj kraj. Podmínkou ovšem je, aby systém uchování starší literatury i meziknihovních služeb dobře fungoval a knihovna si v rozpočtu rezervovala přiměřené finanční prostředky na úhradu poštovného.

Zajímavým údajem je také sledování průměrného obrátu půjčovaných titulů. Je celkem přirozené, že nové přírůstky vykazují vyšší obrat než starší literatura, ale můžeme si všimnout zajíma-

vého rozdílu mezi průměrným obratem českých a zahraničních titulů. Například díla zahraničních autorů vydaná v roce 2014 dosáhla hodnoty průměrného ročního obrátu 174 výpůjček, u české literatury to bylo pouze 73 výpůjček. Vedle toho díla vydaná v roce 1990 měla obrat 17 výpůjček (zahraniční autoři) a 13 výpůjček (domácí autoři). Analýzou celé časové řady od roku 1990 do roku 2015 lze zjistit, že překladová literatura dosahuje přibližně o 40–50 % vyšší obrat než česká literatura, tj. návštěvníci knihoven si půjčují mnohem více děl zahraničních autorů než původní českou tvorbu. Podrobné vysvětlení tohoto jevu nemáme k dispozici, ale jedno se nabízí zcela přirozeně – do češtiny se překládají díla, která jsou úzkým výběrem z celkové zahraniční produkce. Většinou se jedná o díla, která jsou již ověřena čtenářskou oblibou a trhem v zahraničí, a to jim zajišťuje i vyšší oblibu v českém prostředí.

VÍT RICHTER | Vit.Richter@nkp.cz
Dokončení příště

³ Viz poznámka 2.

⁴ Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. 2. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013. 11 s. ISBN 978-80-7050-628-8. Dostupné také z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/bench/Standard_pro_dobrou.pdf.

Probouzení čtenářů

Nízká čtenářská gramotnost u mladší generace se v poslední době stala velkým tématem. Autoři, kteří působí jako pedagogové na Střední škole Náhorní v Praze, se snaží k tomuto problému přistoupit aktivně. Zapojili se do mezinárodního projektu pro rozvíjení čtenářské gramotnosti u žáků středních škol podporovaného programem Erasmus+. Podílejí se rovněž na organizaci celopražské literární soutěže určené žákům druhého stupně základních a také středních škol.

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Pohled první

Podle mezinárodních srovnávacích průzkumů (např. PISA, PIRLS) dosahují naši studenti spíše podprůměrných výsledků. Čtenářská gramotnost nesouvisí ani tak s množstvím přečteného; hlavní elementy zde představují vztah ke čtení, porozumění psanému textu, schopnost jej analyzovat, hodnotit, interpretovat, rozvíjet i aplikovat hlavní myšlenky.

V dnešní době, kdy se na nás ze všech stran valí neskutečné množství informací různého druhu, jeví se schopnost čtenářské gramotnosti o to důležitější. Faktkem je, že lidé s nízkou čtenářskou gramotností mívají problém se začleněním do společnosti, hledáním zaměstnání a od toho se odvíjející nízkou úroveň života a spokojenosti obecně. Hrozí také riziko, že tito lidé se mohou stát snadno manipulovatelnými.

Cílem projektu *Handbook for Reluctant, Struggling and Poor Readers* (Příručka pro učitele slabých čtenářů; pozn.: česká pracovní verze názvu) je rozvíjení čtenářské gramotnosti u studentů středních škol, především pak u těch, u nichž kladný vztah ke čtení postrádáme. Hlavním kritériem při výběru vhodných textů do *Příručky*

- Faktkem je, že lidé s nízkou čtenářskou gramotností mívají problém se začleněním do společnosti, hledáním zaměstnání a od toho se odvíjející nízkou úroveň života a spokojenosti obecně. Hrozí také riziko, že tito lidé se mohou stát snadno manipulovatelnými.
- Jednoduše řečeno, čtenářem se nestáváme ve chvíli, kdy jsme schopni přečíst napsané. Za čtenáře se můžeme považovat tehdy, kdy v nás text vyvolává představy a cítíme uspokojení z toho, že se nám odehrávají v hlavě příběhy, jako by byly naše vlastní.
- Naším cílem je vytvořit příručku pro učitele, kteří se chtějí stejně jako my zaměřit na nerozvinuté čtenářství u středoškoláků. Obsahuje povídky a rozmanité návazné aktivity, to vše zpracované do devadesátiminutových lekcí.

byla snaha motivovat studenta k dalšímu čtení. Zároveň jsme se pokoušeli o pestrý výběr, jenž by obsáhl klasické povídky s realistickým tématem (Čechov), povídky s pohádkovými motivy

J. Pytel jako organizátor celopražské literární soutěže Čapkoviny

a jasnou dějovou linkou (Boccaccio, Andersen, Wilde), tak i současnou moderní prózu pro nečtenáře možná trochu netradiční a na první pohled těžko uchopitelnou (pozn. red.: blíže viz příspěvek *Pohled druhý*, s. 176–177).

Zamýšlený koncept jsme otestovali na skupině studentů 3. ročníku, pro ty jsme zvolili povídku *Zrzek ruského surrealisty Daniila Charmse* – text velmi netradiční a pro studenty zprvu těžko pochopitelný. Pomocí různých aktivit (např. i výtvarných) se studentům přes počáteční rozpaky podařilo vytvořit si k povídce pozitivní vztah a nahlížet na ni různými pohledy. Vznikla spontánní diskuze o možnostech vnímání hlavní postavy i autorově méně či více pravděpodobných důvodech k napsání tohoto textu. Přidanou hodnotou může být i fakt, že celá devadesátiminutová lekce probíhala v angličtině. Ukázalo se, že studenti, kteří běžně mají problém s vyjadřováním a komunikací v cizím jazyce, tuto bariéru přirozeně překonali – nikdo je nemusel nutit, sami zkrátka chtěli.

JAN PYTEL | pytelj@ssnahorni.cz

Pohled druhý

Když jsem před lety při přechodu z jedné školy na jinou začala místo českého jazyka a literatury učit angličtinu, měla jsem z toho smíšené pocity. Na jednu stranu mi bylo líto, že spisovatelé a jejich díla už nebudou součástí mojí každodenní pracovní náplně, na druhou stranu jsem pocítovala jistou úlevu. Odcházela jsem totiž z technicky zaměřené střední školy, kde většina žáků během studia nepřečetla žádnou knihu a pravidelného čtenáře byste našli spíš jednoho v roč-

níku než v každé třídě. Postupně jsem si čím dál víc uvědomovala, že učit literaturu někoho, komu knihy nevoní, je asi to nejnáročnější, co může češtináře potkat. Zkuste si představit učitele tělocviku, jehož hodiny probíhají tak, že stojí před tabulí a snaží se žákům popsat zážitek z plavání, sprintu či jakékoliv jiné sportovní disciplíny, a následující hodinu je z probrané látky ve stejném duchu zkouší. Nejedná se o podobnou absurditu? Podle mě ano.

Vlastní prožitek je nepřenositelný a hlavním smyslem literatury není podle mě nic jiného než zprostředkování prožitku. Tím nepopírám úlohu historie a teorie literatury v hodinách češtiny, které zde mají své opodstatněné místo. Jen chci poukázat na nezastupitelný význam vlastní čtenářské zkušenosti při interpretaci děl. Jak ale středoškolského studenta přimět číst, či ho dokonce ovlivnit tak, aby si knihu otevřel sám pro radost? Lze to vůbec? To jsou otázky, které jistě napadají mnoho učitelů, kteří jsou v podobné situaci jako já kdysi. Položila jsem si je po letech i já s kolegou Janem Pytlem, dvyž jsme dostali nabídku zúčastnit se s žáky dvouletého mezinárodního projektu, který se tématu čtenářství věnuje. I Jan býval češtinářem, zatímco nyní oba učíme angličtinu a tvůrčí psaní na Střední škole Náhorní. Protože se mezi našimi studenty kromě milovníků knih najdou i tací, které čtení nebaví, rozhodli jsme se do projektu podpořeného programem Erasmus+ zapojit. Koordinátorem je chorvatská škola X. gymnázia Ivan Supek a kromě nás jsou zde ještě partneři ze Slovenska a Itálie. Naším cílem je vytvořit příručku pro učitele, kteří se chtějí stejně jako my zaměřit na nerozvinuté čtenářství u středoškoláků. Obsahuje povídky a rozmanité návazné aktivity, to vše zpracované do devadesátiminutových lekcí.

Než jsme se pustili do výběru deseti povídek, kterými včetně návazných aktivit přispějeme, uvažovali jsme – a nutno říci že spíš laicky než odborně – nad příčinami, proč mladá generace čte čím dál méně. Začali jsme tím, co vidíme ve svém okolí. Za zásadní problém považujeme skutečnost, že se děti dříve než s písmenky seznamují s animovanými pohádkami a počítačovými hrami, které od nich nevyžadují aktivní přístup. Zvuky jsou slyšet, obraz je vidět, takže prožitek se dostaví, ačkoliv fantazie může v klidu odpočívat. Když se pak začínají učit číst, je to

Autorka příspěvku
P. Vočková

námaha. Kdyby nás do toho ve škole nenutili, možná by to někteří z nás dokonce i vzdali. Málokdo ale našťastí opouští školu bez této dovednosti. Ovšem je nutné si uvědomit, že zvládnutí

techniky čtení je jedna věc, ale dospět k tomu, že mi čtení může zprostředkovat prožitek, je až další fáze, ke které dítě nemusí samo dojít. Jednoduše řečeno, čtenářem se nestáváme ve chvíli, kdy jsme schopni přečíst napsané. Za čtenáře se můžeme považovat tehdy, kdy v nás text vyvolává představy a cítíme uspokojení z toho, že se nám odehrávají v hlavě příběhy, jako by byly naše vlastní. Pokud tomu tak není, je pro nás čtení nuda, při které nám myšlenky tékají jinam.

Na základě těchto postřehů a domněnek jsme se shodli na tom, že povídky, se kterými budeme pracovat, musejí být v první řadě krátké. Počítáme se čtenářem, který není zvyklý číst. Nedá mi to, abych opět nezmínila kolegy tělocvikáře, kteří jistě souhlasí s tím, že bez soustavného tréninku není lepší výkonů. Začneme tedy kratšími texty a postupně se dostaneme k delším. Také je důležité, aby povídky zaujaly cílovou skupinu tematicky. Přitažlivé téma může být jed-

ním ze zásadních stimulů ke čtení. Při výběru musíme navíc zohlednit jazykovou úroveň B1 (odpovídá úrovni státní maturitní zkoušky), protože se jedná o mezinárodní projekt a povídky jsou v angličtině, což ale nebrání možnosti pracovat v hodinách českého jazyka s českým překladem většiny z nich.

Výběr povídek včetně dalších aktivit ověřujeme v hodinách anglického jazyka. Zařadili jsme také dva texty od současného českého autora Toma Hadravy, který píše i anglicky. Jsme potěšeni, že přijal naši nabídku a že se bude podílet na obsahu příručky. Bude to jediný případ, kdy si aktivity k textům připraví sám autor, takže komunikace mezi ním a čtenářem nebude „narušena“ interpretačním mezičlánkem, jako tomu je v ostatních případech, kdy aktivity chystáme my. Tom přislíbil i účast na mezinárodním setkání v Praze v květnu 2017 a povede workshop, kterého se zúčastní dvacet evropských středoškoláků, tzn. pět od každého partnera. Cílem desetidenního setkání, které se uskuteční v Ústřední knihovně Městské knihovny v Praze, je intenzivní práce na vybraných povídkách. Díky zapojení studentů budeme mít možnost vyzkoušet si práci s povídkami a souvisejícími aktivitami – na základě toho přivedeme obsah příručky do finální podoby. Také zjistíme, v jaké míře a zda vůbec jsme přispěli k podpoře čtenářství u zúčastněných studentů. Věříme, že naše závěry budou pozitivní, a rádi se s vámi o ně podělíme třeba v letním dvojčísle časopisu *Čtenář*.

PAVLÍNA VOČKOVÁ | vochkovap@ssnahorni.cz

Co pro vás připravujeme...

- **Bilance vydávání knih v ČR v roce 2016 (tištěných, e-knih i audioknih)**
- **Rozhovor s PhDr. Annou Machovou, předsedkyní Odborového svazu pracovníků kultury a ochrany přírody**
- **Činnost Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce**
- **Studium knihovnictví v Táboře**
- **Dětská oddělení knihoven v Jičíně, Kamenici nad Lipou, Litvínově a v Rožnově pod Radhoštěm**
- **Wiener Library – knihovna o holocaustu v Londýně a další materiály.**

Zavazuje nás
a vážíme si toho,
že jste našimi
čtenáři.

Uhranutí virtuálním světem

SPITZER, Manfred: Kybernemoc!

Jak nám digitalizovaný život ničí zdraví.

Přel. Iva Kratochvílová. Vyd. 1.

Brno: Host, 2016. 388 s. ISBN 978-80-7491-792-9.

Při cestě vlakem na Moravu, sedíc vedle svých sestřenic z Nizozemí (22 a 24 let), jsem se ptala sama sebe, zda náhodou netrpí záhadnou kybernemocí, o které píše ve své knize Manfred Spitzer. Uhranutě zíraly do svých smartphonů, neustále je kontrolovaly a byly ve střehu – co kdyby jim něco přišlo?

Další z publikací známého německého lékaře, psychiatra a neurologa Manfreda Spitzera (nar. 1958). Naši čtenáři znají především jeho knihu *Digitální demence* (Host, 2014). Autor se v ní mimo jiné podrobně věnuje negativním dopadům nadměrného používání smartphonů, jako jsou úzkost, stres, deprese, osamělost či neschopnost soustředit se.

Publikace o kybernemoci je členěna do třinácti kapitol. Obsahuje bohatý poznámkový aparát, který se nachází až na konci knihy. To vnímám jako určitý diskomfort pro čtenáře. Poté je zde obsáhlý seznam použité literatury a rejstřík pojmů. Fotografie a grafy jsou bohužel pouze černobílé.

Autor se zabývá vlivem digitálních technologií na náš každodenní život, problematikou digitálních stop, které po sobě zanecháváme, civilizačními chorobami a vlivem digitálních informačních technologií na rozvoj těchto chorob. Svoje teze dokládá na mnoha provedených výzkumech v Německu i jiných státech. V knize se dočteme o tom, co je kyberkrize, kyberstres, kyberfobie, kyberprostor, m-learning, kyberzávislost, big data a jejich vliv na soukromí, technostres, nomofobie, kyberchondrie, digitální nespavost a mnohé jiné. Každá kapitola věnovaná výše zmínovaným tématům končí závěrem.

V první kapitole například autor řeší nadváhu. Mohou nám v tom digitální technologie pomoci,

či spíše uškodit? Digitální informační technologie nám mohou pomoci efektivně zvládat náš život. Na druhou stranu mohou ovlivnit a ovlivňují děti a dospívající reklamou na fastfoody, nezdravé nápoje i potraviny. V další kapitole popisuje kyberzávislost ve formě závislosti na sociálních sítích, počítačových hrách, internetu. Závislost se tím hůře léčí, čím déle vzniká.

V kapitole týkající se big dat zmiňuje například ceny *Big Brother Awards*. Jsou to negativní ceny udělované v různých státech úřadům, podnikům, organizacím a jiným subjektům, které pomocí souborů dat narušují naše soukromí. Upozorňuje na to, že necháváme spoustu stop na internetu prostřednictvím sociálních sítí, nákupních karet apod. Anonymita sociálních sítí je skutečně živnou půdou pro kriminalitu. Dočteme se zde také o data miningu a deep learningu.

Škoda, že autor zastává na tuto problematiku pouze skeptický pohled. Málokdy (snad jen s výjimkou používání sociálních sítí staršími lidmi, kteří tak udržují své kontakty například s vnuky v zahraničí, či používání sociální sítě facebook při živelných katastrofách) poukazuje na pozitivní stránku používání informačních digitálních technologií.

V kapitole o kyberstresu autor pěkně a přehledně vysvětluje stres samotný – co ho způsobuje, jaký má dopad na zdraví apod. Kdy stres

ještě neškodí, a kdy už ano. Vysvětluje rozdíl mezi akutním a chronickým stresem. Dále poukazuje na technostres, stres ze smartphonů apod. Vysvětluje zde také rozdíl mezi šikanou a kyberstalkingem.

Dalším zajímavým termínem je kyberchondrie (na jeho vysvětlení si dal autor jakožto lékař velmi záležet). Internet je plný nesmyslů ohledně chorob a jejich léčení. Jenže to není chyba internetu, ale lékařů, kteří nedokáží svoje pacienty uspokojivě a pravdivě informovat. Lidé se potom musí „pídit“ po těchto informacích sami. Každý z nás má určitě takovou zkušenost.

V části o digitálním dětství si Manfred Spitzer pokládá otázku, zda jsou e-knihy vhodné pro děti. Doporučuji všem knihovníkům si tuto kapitolu přečíst, zvláště těm, kteří pracují s dětmi. Digitální dětství přechází v digitální mládí, a to je podle autora nepohyblivé, nepozorné, nevzdělané. S tím lze ovšem polemizovat – opět upozornění pouze na negativa při používání informačních digitálních technologií při výuce.

Závěr je věnován digitální nespavosti a digitální depresi. Varuje před šířením digitálního obsahu se sexuálním podtextem. Klade důraz na výchovu mladé generace, neboť ta se musí naučit navazovat sociální kontakty a zažít skutečné vztahy. V poslední kapitole je obsažen nástin, co s tím.

Knihy se nečte jedním dechem, ale ani ne moc dlouho. Pojednává o tematicke, která se dotýká nás všech a našeho každodenního života. Myslím, že vyznívá zbytečně negativně a její tematický okruh je možná až přespříliš široký. Spoustu věcí si však při její četbě uvědomíme či znovu připomeneme a ptáme se sami sebe, co s tím můžeme udělat. Jak docílit toho, aby virtuální svět zůstal pouze virtuální a my žili ve skutečném světě se skutečnými vztahy a lidmi? Doporučuji k přečtení a zamýšlení. Myslím si, že každý z nás v knize najde něco, co ho osloví.

RENÁTA SALÁTOVÁ | Renata.Salatova@nkp.cz

Události

Z historie projektu

Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka

U zrodu projektu byla v roce 2008 pracovnice Národní pedagogické knihovny Komenského (NPK) a také spisovatelka, dnes již bohužel zesnulá Ivana Hutařová. Jeho cílem je rozvoj četby dětí od prvních měsíců školní docházky, vytvoření návyku pravidelného čtení a probuzení zájmu dětí využívat veřejnou nebo školní knihovnu v místě svého bydliště. Školy přihlašují své žáky do projektu ve spolupráci s knihovnami. Účastníci pracují s dětmi nad rámec školních osnov, připraví pro žáky první třídy aspoň jednu návštěvu veřejné knihovny a uspořádají akci motivující děti ke čtení. Odměnou je dětem vždy původní česká knižní novinka, která vzniká pouze pro tento projekt a kterou nikde jinde neseženete. V prvních třech letech, kdy se z knížky mohlo těšit cca 36 000 prvňáčků, projekt zajišťoval Ústav pro in-

formace ve vzdělávání a NPK pod patronací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Poté však podpora projektu ministerstvem skončila.

V roce 2011 paní Ivana Hutařová oslovila SKIP. Pouze díky jeho finanční podpoře a nakladatelství TRITON se podařilo vydat další knížku. K projektu se tehdy přihlásilo 385 veřejných knihoven a knížku dostalo 19 911 prvňáčků. Od pátého ročníku SKIP a nakladatelství spolupracují s projektem *Čtení pomáhá* – a tak s jeho finanční podporou může aktivita pokračovat. Zájem ze strany škol a knihoven je obrovský – zapojuje se více než 400 aktivních veřejných knihoven; svoji „knížku pro prvňáčka“ dostalo loni 30 000 dětí. O přípravě nové knížky pro prvňáčka naleznete informaci na zadní straně obálky tohoto čísla.

–JAC–

Třicet ingrediencí z Dobříše

Jak dělat dobrou dětskou knihovnu, to by nás na Dobříši taky zajímalo, a tak o tom přemýšlíme skoro pořád. Pokud chcete vědět, podle jakého receptu „pečeme“ my, tak zde naleznete ingredience.

1. PRIORITA. Toužíme po spokojených čtenářích. Ptáme se jich, po čem touží oni, a snažíme se jim vycházet vstříc co nejrychleji.

2. OTEVŘENO má oddělení pro děti šest dní v týdnu (kromě čtvrtka), celkem 32 hodin týdně. Maminky s malými dětmi využívají rády dopolední hodiny, teenageři u nás bývají do šesti do večera, o víkendech často chodí celé rodiny.

3. NESPOKOJENOST. Nejde nám o to být nejlepší, ale snažíme se neustále zlepšovat své služby.

4. TÝM. Dobrý tým se buduje a kultivuje pár let. Výběr nových pracovníků věnuje naše knihovna velkou pozornost. Jsme rádi, že o práci u nás je zájem. Osud nám nakonec vždy pošle přesně takovou osobnost, jaká nám chyběla. Dnes se na práci oddělení pro děti podílí pět knihovníků, každý z nich má ale ještě další pracovní náplň. (V oddělení pro dospělé pracují tři knihovníci, kteří také mají další povinnosti.)

5. PRUŽNOST. Každý z nás má své povinnosti a kompetence. A kromě toho „děckaři“ pracují se seniory, knihovnice z oddělení pro dospělé pomáhají v oddělení pro děti, kdokoli kdykoli dělá cokoli, co je třeba.

6. „JINÁ“ PRÁCE. Třídít, trhat, řezat, sekát, štípat, šroubovat, lepit, nosit, zvedat, stěhovat, malovat, lakovat, uklízet... Když jsme začínali budovat nové oddělení, bylo nás na to pár, kteří jsme z každého víkendu obětovali polovinu. Déle než několik měsíců bychom to asi nevydrželi, ale díky mnoha dobrovolníkům jsme to zvládli. A užili

jsme si při tom i dost legrace. A jelikož naše rekonstrukce přerostla v permanentní, užíváme si dále, naštěstí již ve větším počtu.

7. PRÁCE „PO PRÁCI“. Pokud bychom se chtěli se svými aktivitami vejít do pevně vymezené pracovní doby, spoustu věcí bychom nikdy dělat nemohli. Brzy ráno, pozdě večer, během víkendu, přes noc – když si to včas naplánujeme a rozdělíme, nakonec je možné všechno.

8. TAJNÁ ŘEDITELKA. *Kde najdeme paní ředitelku? – Táhle v teplákách polepuje strop...* Katka Pechová svou funkci spíše tak trochu tají, kromě ředitelování vede besedy pro školy, stojí za výpůjčním pultem a dělá – „kdykoli cokoli, co je třeba“. A je moc fajn, že blaho zaměstnanců jí leží na srdci stejně jako spokojenost čtenářů.

9. DŮVĚRA. Navzájem si důvěřujeme a jsme spolu rádi – v práci a občas i mimo ni. A jelikož máme i důvěru a podporu ředitelky, přinášíme nové nápady bez obav a bez předchozí autocenzury.

10. KRADEME! Rádi se občas podíváme jinam: inspirace není nikdy dost. Kolegové z jiných knihoven jsou u nás vítáni a veškeré naše know-how jim budiž k dispozici.

11. PROSTOR. Naše oddělení pro děti bylo aktivní již dlouhá léta, proto pro nás bylo velké překvapení, jak významně jeho práci ovlivnilo vybudování oddělení nového. Jakmile jsme nabídli čtenářům dvojnásobný prostor členěný na několik funkčních zón, zvýšil se jejich zájem a návštěvy se začaly výrazně prodlužovat.

Město Dobříš a jeho knihovna

Počet obyvatel: 8859

Počet registrovaných čtenářů:

1859, z toho do 15 let: 801

Velikost fondu: 42 000 svazků

Počet zaměstnanců:

8 knihovníků (6,5 úvazku)

1 uklízečka (0,5 úvazku)

1 pes dobrovolník (0,25 úvazku)

(údaje 2016)

Foto: archiv Městské knihovny Dobříš

12. DESIGN. Jako hlavní materiál zdobných prvků jsme použili vyřazené knihy. Stránky různého zabarvení, velikosti a typografie slouží jako výborná tapeta, z knih máme výpůjční pult, bránu, sloupy, sokly a další prvky. Čtenáři oceňují originalitu a hravost tohoto designu, a to ani netuší, jaké boje zde vedeme o každý nový předmět – nebudujeme přece svůj vlastní pokoj, nýbrž obývák všech dětí z města!

13. PŮJČUJEME – knihy, časopisy, e-knihy, audioknihy, hry, tablety, čtečky i deštníky. Máme zhruba 12 000 knih a tiskovin pro děti, z toho 98 % ve volném výběru. Ročně obnovíme přibližně 4 % fondu.

14. PROGRAMY PRO VEŘEJNOST. Kulturní a vzdělávací programy přivádějí do knihovny stále nové lidi. Každý čtenář dostane v prosinci novoročenku s kalendářem našich hlavních akcí na příští rok. Je jich kolem 70: *Noc s Andersenem*, příměstské tábory, hudba, divadlo, film, scénická čtení, rodinné programy, výtvarné dílny, kroužky, kurzy, herní víkendy, přednášky, výstavy, soutěže...

15. PROGRAMY PRO ŠKOLY. Ročně u nás žáci mateřských, základních i středních škol absolvují zhruba 230 besed na různá témata. Na této práci se podílejí tři knihovníci. Naší „erbovní“ akcí je každoroční pasování prvňáčků na čtenáře, které pořádáme na dobříšském zámku.

16. PODPORA ČTENÍ V RODINÁCH. Nabízíme zvýhodněný registrační poplatek v rámci

rodiny, takže jeden čtenář k nám často přivede dalšího: dítě, partnera, sourozence, rodiče či prarodiče.

17. POMÁHÁME. Jednou týdně čteme dětem ze sociálně znevýhodněných rodin. Každoročně připravujeme program pro děti z Jedličkova ústavu v Praze.

18. DO KNIHOVNY ZADARMO? Čtenáři se zdravotním handicapem jsou osvobozeni od placení registračního poplatku. Jste-li v momentální finanční nouzi, stačí požádat o prominutí poplatku a dětem ze sociálně slabé rodiny jsme schopni nabídnout i účast na placených programech knihovny (kroužky, tábor...) za velmi zvýhodněnou cenu.

19. SPOLUPRACUJEME. Se školami, uměleckou školou, talentovanými jedinci, institucemi a spolky. Umíte něco? Předvedte to u nás!

20. MIMI, tj. čtenář ve fázi posluchačské. I s kočárkem samozřejmě můžete do oddělení!

21. MALÉ DĚTI u nás mají koutek s knihami i hračkami. Pro děti ve věku 4–12 let pořádáme pravidelně programy scénického čtení i výtvarné dílny.

22. TEENAGEŘI mají kromě dětského oddělení k dispozici i vlastní oddělení 15+. Pro tuto nejohroženější věkovou skupinu připravujeme mnoho akcí, jako jsou pravidelné hraní deskových, karetních a rpg her, herní víkend, víkendový

Book Con pro milovníky sci-fi a fantasy, soutěže... Loňskou novinkou, kterou s velkým nadšením přijali nejen náctiletí, byla velká knihovni akční hra Pevnost Bojajár.

23. TECHNIKA. Dětské oddělení má pět počítačových míst, dva tablety a jednu e-čtečku. Během dvou měsíců budeme pořizovat technický systém virtuální reality HTC Vive, který nabízí mnoho zážitkových a vzdělávacích programů; s pomocí speciálních brýlí a ovladačů můžete například „cestovat“ po atraktivních místech planety, do vesmíru či v čase.

24. ANGAŽOVANOST. Nebojíme se zastat Tibeťanů, uzbeckého disidenta či ohrožených

národních parků. Ukazujeme tak (nejen) dospívajícím, jak je možné se podílet na vytváření budoucnosti.

25. PROPAGACE. Plakáty, tisk, web, facebook, videa z knihovny, kolem 450 infomailů rozesílaných 2–3krát měsíčně, drobné dárečky s logem knihovny. Vydali jsme pexeso, vzpomínky dobříšského rodáka i komiksového průvodce naším městem.

26. PŘÁTELÉ KNIHOVNY, tzn. program výhod pouze pro naše čtenáře, který nám umožňuje mailovou propagaci našich akcí.

27. KNIHOVNA JDE ZA ČTENÁŘI. Právě

Jak se dělá

dobrá dětská knihovna...

Pestré programy v příjemném prostředí

Knihovna ve Rtyni v Podkrkonoší sídlí na náměstí v budově staré školy z roku 1911, kde je doposud zachován provoz první a druhé třídy základní školy s družinami. V knihovně pracují dvě knihovnice na plné úvazky. Dětské oddělení je, bohužel, umístěno ve dvou malých místnostech, původně bytu školníka, které dnes už prostorově nevyhovují. Přesto se maximálně snažíme, aby bylo pro dětské uživatele přívětivé a atraktivní.

Barevné zdi, koutek pro nejmenší s knihovničkou plnou leporel, židličky ve tvaru Muminků, váleci pytel, dětské dekorace, počítače, připojení k Wifi, pestrá nabídka nových knih, her – to vše přispívá k tomu, aby se děti u nás cítily dobře a bezpečně. Na příjemném prostředí nám hodně záleží. Pro děti připravujeme pestré programy. Řada z nich se každoročně opakuje, ale snažíme se, aby byl program vždy něčím novým zajímavým a lákal děti k jeho absolvování.

Pravidelně se zapojujeme do *Noci s Andersenem* (naši první spáči dnes už dokončili vysokoškolská studia!). O jarních prázdninách máme na každý den připraveny literární soutěže a kvízy

s drobnými odměnami a jarní výtvarnou dílnu. Materiál na vyrábění dostávají děti zdarma. Dílničky navštěvují i malé předškolní děti v doprovodu rodičů; drobné výrobky z dětských ruček už potěšily nejednu maminku nebo babičku. Děti mají možnost během roku navštívit ještě velikonoční, podzimní a vánoční tvůrčí dílnu.

Dlouholetou tradici má u nás pasování na čtenáře, které připravujeme pro prvňáčky vždy na konci první třídy. Král Abecedník I. společně s písmenkovou vílou předávají dětem průkazku do knihovny, záložku do knihy, placku *Už jsem čtenář* a díky projektu *Knížka pro prvňáčka* i pěknou knížku. Jsme rádi, že se projekt daří

jsme otevřeli Knihovni koutek v místním Středisku zdraví. Dětem zde patří celá jedna police z regálu plného knih, který pravidelně doplňujeme z knižních darů a z odepsaných knih. Pro naše akce hledáme i jiná atraktivní místa: dobříšský zámek, francouzský park, občas některý ze dvou místních kostelů...

28. CELOSTÁTNÍ AKCE. Zapojujeme se rádi téměř všude! Březen – měsíc čtenářů, Den Tibetu, Noc s Andersenem, Noc literatury, Týden čtení dětem, Týden knihoven, Týden poezie, Den pro dětskou knihu, Kamarádka knihovna, Lovci perel... Také sami pořádáme celostátní literárně-výtvarnou soutěž, do které se zapojuje zhruba 300–600 příspěvatelů, „náš“ *Fantasy víkend* již

dlouhodobě udržet, protože z darovaných knížek mají děti velkou radost.

V *Týdnu knihoven* připravujeme pro nejmenší děti z mateřské školy a první třídy základní školy pohádkovou cestu. Jdou pak na procházku do přírody a zastavují se u jednotlivých stanovišť, kde plní různé úkoly. Pohádková cesta je za šest let, kdy probíhá, seznámila s pohádkami Václava Čtvrťka, Josefa Čapka, Večerníčkovými pohádkami, klasickými českými pohádkami nebo se zvířátky, která žijí ve volné přírodě (viz foto vpravo).

V listopadu se každoročně zapojujeme do festivalu *Den poezie*. Snažíme se propagovat poezii mezi dětmi a nabízíme o ní tři programy. V jednom se seznámí s poezií Radka Malého a zjistí, že i hádanka, říkadlo, rozpočítadlo patří do poezie. Největší úspěch však má limerik, kaligram nebo ukázka fyzického básnictví *Lokomotivám se motají kola*. Druhý program je zaměřený na regionálního spisovatele a ilustrátora Josefa Čapka, který ilustroval sbírku básní Františka Hrubína *Modré nebe* a Jana Skácela *Kam odešly laně*. Pracujeme při něm s básnickými obrazy. Třetí program je určen žákům druhého stupně základní školy a seznámí se v něm s životem a dílem K. H. Máchy.

Pro malé i velké čtenáře vytváříme další programy zaměřené na regionální autory, hlavně Karla a Josefa Čapkovy nebo Boženu Němcovou.

Naše knihovna se zapojuje do celostátních i krajských aktivit orientovaných na dětské čte-

od loňského 4. ročníku přerostl v akci *Book Con* s účastí téměř deseti knihoven v republice.

29. ČLENSTVÍ. Jsme členy SKIP, scházíme se a spolupracujeme v rámci našeho regionálního klubka Klubu dětských knihoven.

30. PES NAKONEC. Vychovaný pes je u nás vítán! Misku s vodou najdete před toaletami. Za pět let nenastal u nás se psem jediný problém, naopak – čtenáři si vstřícnost knihovny pochvalují. Ostatně jedna psí holčička u nás na zhruba čtvrt úvazku pracuje.

ROMANA BODOROVÁ

| knihovna.dobris@seznam.cz

naše. Jsme např. pravidelnými účastníky soutěže *My všichni jsme Východočeši*, díky které se čtenáři ve věku 13–15 let seznamují s historií i současností Královéhradeckého kraje.

Před lety jsme se přihlásili i do benchmarkingu, protože považujeme možnost porovnávání s ostatními knihovnami za cestu ke zlepšování vlastních služeb. Ze stejných důvodů se také (celkem úspěšně) účastníme soutěže dětských oddělení *Kamarádka knihovna*. Všude se snažíme získávat nové podněty a inspiraci, protože naším nejvyšším cílem je spokojenost našich uživatelů.

Text a foto: JANA SEHNALOVÁ

| sehnalova@mkrtyn.cz

Rtyně v Podkrkonoší a její knihovna

Počet obyvatel: 2971

Počet registrovaných čtenářů: 458

Počet registrovaných dětských čtenářů: 135

(údaje z roku 2016)

Sto tisíc příznivců Noci s Andersenem

Popsat v odborném knihovnickém časopisu letošní pohádkovou *Noc s Andersenem* je tvrdým oříškem, přesto se pokusíme o jeho rozlousknutí a alespoň ve zkratce naznačíme, co přinesl 17. ročník akce k podpoře dětského čtení, kterou pořádá Klub dětských knihoven SKIP ČR.

Fakta

Když jsme se v roce 2001 pokusili o uskutečnění naší původní, rok staré myšlenky přenocovat s dětmi v knihovně, vůbec nás nenapadlo, že by „Noc“ mohla mít i další pokračování. Nocování s Andersenovými pohádkami mezi regály knihoven se zalíbilo první třicítce knihoven a každým rokem se přidávají další účastníci z nejrůznějších koutů vlasti. Snad nám kolegové z různých

→ **V průběhu sedmnácti ročníků tak vzniklo velké společenství, které dětem zdravým i nemocným, dětem bez rozdílu barvy pleti i intelektu přibližuje svět literatury. (...) Pro letošní 17. ročník máme zaznamenáno 1695 čtecích míst.**

→ **Celkem 98 655 dětí i dospělých zažilo v jediném kouzelném večeru úžasná dobrodružství i pocit vzájemné sounáležitosti a všechny na dálku spojilo přátelství s knížkami.**

typů knihoven odpustí, že mezi organizátory se v průběhu let kromě knihovníků zařadili také učitelé a ředitelé škol, a to mateřských, základních, speciálních, středních i vysokých. Do adresáře se ale dostali také skauti, pionýři, hasiči, zapomenout nesmíme na kluby a střediska volného času, informační centra, domy dětí, nemocnici, nízkoprahová centra, dětské domovy, muzea, divadla i zoo. Organizátoři v předstihu hledají a připravují nocujícím dětem zajímavé programy, navzájem si radí a posílají nápady – a nejen pomocí elektronické konference Andersen.

Registrujeme čtecí a spací místa v různých zemích světa: na Slovensku, v Polsku, Dánsku, Slovinsku, Řecku, Itálii, Novém Zélandu, Austrálii, USA, Kanadě, Portugalsku, Finsku, Švýcarsku, Rakousku, Velké Británii, Francii, Španělsku, Banátu v Rumunsku, Ukrajině, Makedonii, Srbsku, Bulharsku i Chorvatsku! Všude tam působí krajské spolky, České školy bez hranic a milovníci literatury. V průběhu sedmnácti ročníků tak vzniklo velké společenství, které dětem zdravým i nemocným, dětem bez rozdílu barvy pleti i intelektu přibližuje svět literatury. A nám je ctí, že k němu můžeme také patřit.

Letošní pohádková noc byla ve znamení Čtyřlístku. Základní informaci o ní získáte na webu *Noci s Andersenem* (www.nocsandersenem.cz), kde máme pro letošní 17. ročník zaznamenáno 1695 čtecích míst. Jejich výčet najdete i na mapce České republiky rozdělené podle krajů, zahraniční účastníky jednotlivých zemí lze prohlížet po rozkliknutí zvlášť. Místa jsou spočítána v několika kategoriích a největší počet patří knihovnám. Ale dosti šedivé teorie, dovolme zazářit barvám Čtyřlístku, který v různých pádech i několika jazycích skloňovali na mnoha místech naší planety.

Jaká byla ta letošní pohádková noc nejen se Čtyřlístkem?

„Úžasná, přispělo k tomu i krásné počasí,“ napsali z Kostelce u Kyjova. A všichni si to moc užili, jak se dočítáme z mnoha zprávek. Nocovalo se, četlo, luštilo, hrálo, povídalo... „Roztočili

sme kolotoč, na který jsme naložili fantázi, sůtaže a rozprávky, které sú v tomto prípade samozrejmosťou, veď sa jedná o Noc s Andersenom,“ poslali nám zprávu z Městské knižnice Mikuláša Mišíka v Prievidzi.

„Začíná Noc s Andersenem / Čtyřlístek si přivedem. / Fifi, Pindu, Bobíka, / bude sranda veliká...“ napsala Eliška z knihovny v Lukách nad Jihlavou.

Čtyřlístek přinesl nocujícím dětem štěstí – všechno vyšlo, jak mělo, panovala pravá noční pohoda. Na více než tisícovce míst se četly příběhy slavné party, tvořily se komiksy, vznikaly krásné výtvary, odehrála se celá řada divadelních i loutkových představení, bojovalo se při polštářových bitvách, putovalo se nočními městy, hrady, zámky, hřbitovy i sklepeními. Konalo se mnoho lampiónových průvodů, za všechny jmenujme ten v Turnově: „A pak už nastal ten okamžik, na který jsme se těšili. Rozsvěcování lampiónů! Svítily nám na cestu všemi barvami a společnost nám dělala i hvězda Večernice.“

Čtyřlístkovské téma všechny bavilo, vždyť jak napsali z Doubravniku: „Čtyřlístek provází už několikátou generaci čtenářů! Panu Němečkovi přejeme ještě hodně sil a chuti do kreslení a neméně Fifinčiných bábovek od manželky.“ Sám autor pozdravil děti v Turnově a v Praze, na Moravu do Brna a do Uherského Hradiště přivezli nádherné kostýmy a besedovali manželé Pavla a Vít Němečkoví. O oblibě komiksů svědčí i to, že na uherskohradištském náměstí jsme v jeden moment spočítali 352 výtisků oblíbeného Čtyřlístku – mezi nimi byly i historické svázané ročníky z roku 1980, 1981, 1982. Mezi organizátory se našli dlouhodobí sběratelé a fandové a všechny děti i knihovnice pak potěšilo speciální číslo *Noc v knihovně*, v němž parta pomoci kouzelného Andersenova klobouku zažije úžasná dobrodružství. Třešinkou na dortu byly jistě dětmi namalované komiksy, se kterými mohly až do 28. 4. 2017 soutěžit. Vítězný komiks se dočká odměny v podobě publikování v časopisu!

„Celý večer se program nesl v duchu ověřování toho, jsou-li děti vhodnými adepty na hrdiny Čtyřlístku. Musely splnit tři úkoly: dokázat, že umí číst komiks, vžít se do postav a vyrobit balónkostroj...“ prozradili z Batňovic. Podobných míst s tematikou bojových her bylo nepočítaně, za všechny jmenujme pražskou pobočku Měst-

Účastníci *Noci s Andersenem* v dětském oddělení MěK Jihlava: nocovalo 16 dětí, 4 knihovnice a 3 pomocníci

Foto: archiv MěK Jihlava

ské knihovny v Praze z Korunní ulice. Dovídáme se, že Jaroslav Němeček ztroskotal kdesi na opuštěném ostrově a prosí své kamarády, aby se ho vydali hledat. Děti se bojí, že by jim pan Němeček už nenapsal žádné další příběhy, a tak se jménem pohádkových postav bez váhání vydají na záchrannou výpravu... „V truhle jsme našli nejen poklad, ale i dopis. Pan Němeček v něm postavičkám sděluje, že je hrdý na to, jak statečně si počínaly! Na výpravu je vylákal záměrně, aby si užily nějaké dobrodružství, o kterém by pak dětem mohl nakreslit další komiks. Zatímco on už je tedy dávno doma v bezpečí, my se radostně dělíme o poklad.“ Z Prahy přeletíme létajícím kufrem do Krnova, kde „...se ztratil Myšpulín, Bobík, Fifinka, Pinda a spolu s nimi také všechny čtyřlístkovské knihy a časopisy. To se nesmí nechat jen tak. Pustili jsme se do detektivního pátrání a vydali se na cestu na záchranu našich oblíbených postavek.“ Z pozdějších zprávek se dovídáme, že všechno nakonec dobře dopadlo a Čtyřlístek i knihy a časopisy děti zachránily!

Část účastníků Noci s Andersenem z Uherského Hradiště s postavami z Čtyřlístku. Foto: archiv knihovny B. B. Buchlova

Císařovy nové šaty – 180. výročí vzniku

Hlavním tématem našeho společného pohádkového dobrodružství bývá každoročně osoba dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena. Vždyť naše nocování v knihovnách se koná právě na počest jeho narození. V letošním roce jsme také připomínali 180. výročí vzniku pohádky *Císařovy nové šaty*. Pomohla nám Audiotéka.cz, která poskytla všem dětem nahrávku pohádky v podání Martiny a Martina Preissovců zdarma (pozn. red.: blíže viz příspěvek na s. 187).

Velvyslanectví Dánského království v Praze vyslalo za nocujícími spáči číst pohádky dvě delegace. Velvyslanec Christian Hoppe navštívil Základní školu pro zrakově postižené děti v Praze 2, tým se zástupcem velvyslance Perem Brixenem vyrazil do Kostomlat pod Milešovkou. Ve Valašském Meziříčí se děti virtuálně i se Čtyřlístkem vypravily do Dánska popřát Andersenovi k narozeninám, vyrobily mu dort a složily oslavnou báseň. Velmi příjemná byla návštěva pana Andersena v libešické knihovně. Pověděl zde o svém životě a díle, otázek bylo mnoho a děti zajímalo úplně všechno. V pořadí 157. pohádku vyprávěl Andersen zase ve Vsetíně, v Opavě na tiskové konferenci odpovídal opavským dětem. „Pokud se v té vaší knihovně zdržel Andersen jen krátce, tak to proto, že letos strávil nejvíč času v Pavlovicích. Večer se totiž na dveřích místní malé knihovny objevil nápis Zavřeno! Dnes zde spí

pan Andersen...“ Z Olomouce prozradili: „A když už jsme skoro usínali, vylekal nás, přišel, vlastně přiletěl ve svém pohádkovém kufru. Potěšil všechny spáče a každého obdaroval speciálním číslem Čtyřlístku.“ Úřadoval také na Slovensku, v Považskej Bystrici: „...po rozvinutí zástavy na budově knihovny za spevu hymny Noci s Andersenom porozprává deťom o svojom nelahkom detstve a ako sa dostal k písaniu rozprávok.“

Sázení pohádkovníků

Od roku 2005, kdy si celý svět připomínal 200. výročí narození dánského pohádkáře, v mnoha knihovnách i školách účastníci *Noci s Andersenem* sází pohádkové stromy – Fabularius Andersen. Virtuální pohádkový les se každým rokem rozrůstá a košatí, čítá už tisícovky stromků, u kterých se odehrávají různá slavnostní setkání: v Humpolci děti u stromku přečetly ukázkou z příběhu o Čtyřlístku, v Předměřicích zase děti stromek ozdobily postavičkami Čtyřlístku a v Základní škole Kosmonautů v Ostravě-Zábřehu si všichni na jeho počest připili jablčným moštem. Každým rokem zaznamenáváme slavnostní sázení stromků v Turnově, kde Knihovna Antonína Marka uspořádala pohádkový průvod – letos v úctyhodném počtu 750 účastníků! Z jejich zprávičky citujeme: „Velkou událostí bylo opět zasazení nového stromu Pohádkovníku. Kmotrem stromu se stal Martin Šimůnek a přivítal jej do života s přáním, ať se pod ním daří nejen pohádkám, ale hlavně dobrým lidským vlastnostem, dětem a knížkám. Děti demokraticky rozhodly, že tento v pořadí 14. pohádkovník bude zasvěcen Čtyřlístku.“ Sázel se i jinde a o svůj stromek se děti po celý rok starají, např. v Tetově mají u pohádkovníku zalévací službu, aby jim neuschl a hezky rostl.

„Nic zvlášť mimořádného se v naší malé knihovně nekonalo. Ale děti a nakonec i my jsme byly nadšené – na přivítanou si děti pochutnaly na pěti polárkových dortech, během noci spořádaly 80 chlebiček, dvě kila hroznového vína, nespočet kousků buchet, k snídani padl celý plech nanukových řezů... Na důkaz půlnočního smíru s dobrými duchy se děti podepsaly na listinu. Nemusely vlastní krví,“ napsali ze Zbraslavi. Knihovna se postupně vyprazdňuje od andersenových nocležníků a připravuje se na běžné sobotní čtenáře. Po noci tajemné, kouzelné a ob-

darovávající začíná nový den... Stopy doléhající únavy se mísí s hřejivým pocitem radosti. Bylo to krásné. Tak, za rok zas!“ píší z pobočky Městské knihovny v Praze Korunní.

Noc s Andersenem 2018

A kdy to bude? No přece v pátek 23. března 2018... Říká se, že najdeme-li na louce čtyřlístek, přinese nám štěstí, což se potvrdilo i při 17. ro-

Události

Císařovy nové šaty zdarma

Audiotéka, která působí jako vydavatelství a digitální distributor audioknih, se již podruhé zapojila do akce Noc s Andersenem. K letošnímu sedmáctému ročníku (resp. pro Knihovnu B. B. Buchlova z Uherského Hradiště osmáctému) přispěla vydáním audioknihy *Císařovy nové šaty*, kterou si navíc účastníci „spaní v knihovně“ a zapojené knihovny – doma i v zahraničí – mohli do konce dubna stáhnout ze stránek vydavatele zdarma!

Jedním z hlavních témat letošního ročníku *Noci s Andersenem* byl právě pohádkový příběh císařových nových šatů. Letos totiž slaví už 180. výročí od svého prvního knižního vydání. Vydání této pohádky v podobě audioknihy je již druhým titulem z produkce Audiotéky s pohádkami Hanse Christiana Andersena. Loni vyšla audiokniha *Malá mořská víla*, kterou na nahrávce čte Ladislav Frej. Ta letošní obsahuje kolekci tří audiopohádek – *Pasáček vepřů*, *Pastýřka* a *kominiček* a *Císařovy nové šaty*. Hlasy audioknize propůjčili Martina a Martin Preissovi.

Za vypravěče audioknihy se vyjádřil Martin Preiss: „Měli jsme tu čest a byli jsme Audiotékou.cz s manželkou vyzváni, zda bychom se načtením tří Andersenových pohádek nepřipojili

niku společné akce Klubu dětských knihoven SKIP ČR k podpoře dětského čtení. A nejen nám, ale i 98 655 dětem i dospělým, kteří v jediném kouzelném večeru zažili úžasná dobrodružství i pocit vzájemné sounáležitosti a všechny na dálku spojilo přátelství s knížkami.

HANA HANÁČKOVÁ, MIROSLAVA ČAPOVÁ

detske@knihovnabbb.cz

k projektu Noc s Andersenem. Díky předchozí profesionální spolupráci jsme ani na okamžik neváhali. Andersen je klasikou nejen našeho dětství, ale i generací před námi. Doufám, že tomu tak bude i v budoucnu. Jeho příběhy o lásce, pyšce, marnotratnosti, lakotě a kráse jsou nadčasové a stále platné. Asi proto, že lidstvo je bohužel nepoučitelné a s každou novou generací se dopouští víceméně stejných chyb. Budiž tedy jeho moudrost a poselství jeho pohádek ponaučením i zábavou pro dnešní malé čtenáře, respektive posluchače. S potěšením jsme se tohoto úkolu zhostili a doufáme, že potěšení přinese i malým zvědavým ouškům. Pochopitelně i my máme děti, a tak jsme sami zvědaví, jak budou na naše výkony reagovat. Děti jsou ostatně našimi nejpříjemnějšími kritiky.“

ALŽBĚTA VORLOVÁ

Alzbeta.Vorlova@audioteka.cz

Kde poslouchat audioknihy? Skoro všude...

Foto: Ladislav Svatoš

Když člověk řekne „A“, měl by říct i „B“. My, jakožto autoři tohoto seriálu o fenoménu zvaném „audioknihy“, s tímto souhlasíme. V minulých dílech jsme psali o historii mluveného slova a o tom, jak se audiokniha tvoří. Teď je načase říci to nejpodstatnější. Co nás osobně k poslechu audioknih tak táhne? Kdo, kde a jak mluvené slovo poslouchá? Jaká žánrová nabídka nás v současné nabídce audioknih čeká?

Z mnohých vášnivých čtenářů se stali milovníci audioknih a poslech mluveného slova přivedl ledaskoho ke čtení. Rozhodně se nenaplnily obavy, že by kvůli zvukovým knihám lidé přestali číst. Naopak se často shodují v postřehu, že poslech je ke knihám i četbě vlastně vrátil. Hranice mezi čtenářem a posluchačem jsou neostré. Čtenář i posluchač si vymezují svůj intimní prostor, bublinu, kterou sdílí se svým příběhem a která je odděluje od okolního rušného světa.

Kde čteme a kde posloucháme?

- *Místa ke čtení a poslouchání – místa společná pro knihu i audioknihu*

→ **Rozhodně se nenaplnily obavy, že by kvůli zvukovým knihám lidé přestali číst. Naopak se často shodují v postřehu, že poslech je ke knihám i četbě vlastně vrátil.**

→ **Zvukové knihy dávno nejsou doménou dětských posluchačů a lidí se zrakovým postižením. Koneckonců ani knihovny již nejsou vázány jen na hmotné nosiče.**

Ctihodný čtenář vám na otázku, kde nejraději čte, zpravidla opáčí: „V mém oblíbeném koženém křesle, samozřejmě. Na stolku mám své archivní červené a nad sebou secesní lampu. Z ní se line hebká zář, jež tak ladně osvětluje stránky v mé knize v kožené vazbě se zlatou ořízkou.“ Normální čtenář vám řekne: „V posteli.“ Nebo: „Normálně, na gauči v obývací místnosti.“ Můžete se dozvědět o tom, že si lidé čtou na balkónech, na zahrádkách i na zahradách, v čekárnách a na plážích. I posluchač audioknih má svá oblíbená místa. Rozdíl je v tom, že při poslouchání něčím zaměstnáva ruce, nebo naopak klimbá s očima zavřenými. Leckdo při poslechu usíná a začíná stále znovu, ale kdo ze čtenářů by tento způsob uspávání neznal?

- *Místa ke čtení a poslouchání – zcela si nepodobná*

Knihu čtenáři rádi přibalí na cesty, jenže je tu mnohé „ale“. Číst se nedá, pokud zároveň řídíte, pokud to po cestě drncá, pokud je tramvaj přeplněná. Posluchači audioknih těmito omezení netrpí. Často od nich slyšíte, že poslouchají na cestách, protože jinak nemají čas. „Multitaskingoví“ lidé však zvládají daleko více a poslech knih kombinují s rozmanitými činnostmi.

Domácnost

Příprava jídla – samotné vaření, louskání ořechů na cukroví či na štrúdl, škrábání brambor a další tolik milé činnosti lze okořenit poslechem audioknihy. Škrábat brambory nebo louskat ořechy s očima upřenými do knihy opravdu nelze. (Vyzkoušeno autorem v praxi. Au!)

Svátky – audiokniha je ideální pro malování kraslic a pletení pomlázek, zdobení či odstrojování stromku a podle gusta třeba ještě vyřezávání dýní.

Úklid – speciálně přerovnávání knihovny, utírání prachu a třídění nejrůznějších věcí. Audiokniha vám zpestří jakoukoli rutinní činnost. Vyjma používání vysavače, ale jsou i tací, kteří vysávají se sluchátky na uších.

Chata, chalupa, zahrada

Autor vyzkoušel skoro všechny zahradnické práce a vyjma sekání dříví (ne, toto spojení s četbou ušima opravdu nezkoušejte!) vám poslech knih

veškeré „plevelení“, sběr jahod, česání hrušek, hrabání listů či odklizení sněhu výrazně zpříjemní. Přitom si během takového „odpočinkového“ víkendů ušima přečtete slušně obsáhlou detektivku.

Řízení automobilu

Absolutně a bezkonkurenčně největší skupinou posluchačů jsme my všichni, kteří jezdíme jakýmkoli automobilem s jakýmkoli přehrávačem, autorádiem a alespoň s jedním jakžtakž fungujícím reproduktorem. Dnes máme v palubní desce přehrávače skoro všech audioformátů a reproduktorů nejméně šest. Z vlastní zkušenosti (jezdíme už roky po celé republice na besedy a workshopy do knihoven a škol) víme, že dobře zvolená audiokniha vám cestu nejen zpříjemní, ale i zkrátí. Pokud stojíte v dopravní zácpě na dálnici či ve městě, ostatní se vztekají a troubí jak pomnutí – vy prostě jen nasloucháte podmanivému hlasu narátora a napjatě očekáváte další kapitolu. K nezaplacení!

Cesty na dovolenou či na rodinné oslavy

Dvanáct hodin do Chorvatska, dvacet hodin do Francie... V autě jsou usazená malá, uječená, případně znuděná stvoření, známá též pod obecným označením „děti“. Opět ověřeno v praxi od mnoha spřízněných hltačů zvukových knih. Existuje neuvěřitelné množství audioknih pro děti, pro mládež a příběhů pro celou rodinu, které vám pomohou přežít dlouhou cestu tam a zase zpátky. Zvolená audiokniha nemusí mluvit neustále. Stačí si ji pouštět po částech. A brzy zjistíte, že i nudné dálniční úseky mohou být plné fantazie a vzrušení. Nabídku zvukových knih tak najdeme v dálkových autobusových spojích, letadlech i jako bonus ke koupi automobilu.

Sportování

Se sluchátky na uších se dá chodit na procházky, jezdit na kole či běhat. Koneckonců oblíbená knih o běhání tento způsob poslechu kopíruje.

Zaměstnání s volnou kapacitou na poslouchání

O audioknihách se nadšeně vyjadřuje mnoho grafiků, ilustrátorů či webdesignerů. Při poslechu příběhů lidé nejen programují, ale též ledačos opravují a vyrábějí. Častým zdůvodněním je, že hudby už se napslouchali dost a audioknihy jsou novou etapou.

Narůstající žánrová pestrost

Díky přehrávačům v autech, počítačích a mobilech se poslech stal srovnatelně univerzální činností jako četba. Díky komprimovaným formátům není důvod namlouvané knihy krátit. Tuto skutečnost si uvědomuje čím dál víc lidí, a tak se počet a zároveň pestrost audioknih potěšitelně rozrůstá spolu s nárůstem počtu posluchačů. Zvukové knihy dávno nejsou doménou dětských posluchačů a lidí se zrakovým postižením. Konec konců ani knihovny již nejsou vázány jen na hmotné nosiče. Nabídka českých zvukových knih rok od roku roste a celková čísla jsou věru uspokojivá.

Co posloucháme?

Přehled literárních kategorií (či žánrů) s počty audioknih v každé z nich (níže uvedené údaje jsou zveřejněné se souhlasem audioknižního portálu Audioteka.cz):

Kategorie	Počet audioknih
Detektivky, thriller	218
Fantasy, sci-fi	103
Dějiny a historie	262
Pohádky	733 (!)
Pro mládež	232
Česká literatura	561 (!)
Humor, satira, komedie	339
Společenská próza	321

Pozn.: Tento přehled je samozřejmě neúplný, protože by nám jinak zabral přes dvě stránky. Na ostatních distribučních portálech najdeme podobná dělení literárních žánrů či kategorií. Audiofilové preferují novinkové oddychové tituly. Zájem o detektivní příběhy kopíruje čtenářské preference, nově velmi roste objem zvukových knih z oblastí fantastiky. Oblíbené jsou příběhy memoárové, historické a knihy pro osobní rozvoj. Celkem pochopitelné je množství audiotitulů pro děti, které mají u nás poměrně dlouhou tradici, ale jen malou část nabídky tvoří novinky.

Jednu oblast však musíme zdůraznit, a to jsou knihy cizojazyčné. Nejde jen o způsob, jak se vylepšit ve znalosti cizího jazyka osvojeného ve škole. Díky audioknihám roste počet slovenských titulů, které čeští posluchači nakupují v originálu.

Cizojazyčné audioknihy	Počet
Angličtina	73
Němčina	36
Španělština	12
Francouzština	11

Technické možnosti poslechu v současnosti

Díky technickým možnostem a přístrojům můžeme poslouchat zvukovou knihu opravdu takřka všude. Audiofilství se stává trendem a není nezbytně nutné mít hned nejnovější aplikaci na poslech audioknih, bezdrátové reproduktory či dokonce bezdrátová sluchátka.

■ Přehrávače CD (zvukový formát MP3) – klasická autorádia s CD, přenosné magnetofony – tzv. „jezevčáci“, stolní počítače, notebooky

Zůstaneme-li úplně u nejstarších nosičů a přehrávačů CD, na nichž lze pouštět současné audioknihy (bavíme se o CD schopných zaznamenat zhuštěný zvukový záznam MP3, tedy přeloženo do „člověčiny“ – přibližně 11 hodin záznamu na jednom CD), máme dost velký rozptyl přístrojů. Mnoho z nich se nachází v každé domácnosti. Pokud máme opravdu starší aparatury s přehrávači CD, které nezvládnou zhuštěný formát MP3, můžeme je nadále využít pro poslech klasických CD s nezhuštěným formátem.

Techn. pozn.: Na původní CD (Compact Disc) se vejde 74 minut záznamu (oproti cca 11 hodinám při využití formátu MP3).

■ Tablety, čtečky (ano, i čtečky umí mluvit) a všechny chytré telefony všech značek

Stačí si pak k nim vybrat nenápadná drobná mikroschluchátka („špunty do uší“) či naopak hipstersky obrovská sluchadla oranžovo-černá či zelenobíle pruhovaná a můžeme směle vyrazit mezi lidi.

Techn. pozn.: Na současných telefonech se dají stáhnout specializované přehrávače pro audioknihy. Stačí ve vašich přístrojích vyhledat v Google Play (pro Android) anebo v APP Store (iPhone) „audiobook player“.

Foto: archiv autorů

Spolumajitelé vydavatelství Walker&Wolf s Josefem Klímkou během natáčení jeho detektivky Advokát a jeho pán. Vpravo: ukázka jedné z audioknih o běhání

■ Když už jsme u těch sluchátek...

Vzpomínáte si, jak jsme si o pár odstavečků výše psali o poslouchání zvukových knih na zahradách nebo na terasách chalup? Zvláště tam je nutné zvážít, zda budu akční finále audioknihy pouštět na celou výšku a očekávat roj shnilých rajčat a pukavců, či se raději oddělím od vnějšího světa sluchátky. A tím pak předejdu mnohým vzájemným a zbytečným výpadům.

Techn. pozn.: Autor těchto řádků si od okamžiku, kdy si pořídil bezdrátová sluchátka s dosahem cca 20 m, nemůže tuto koupit dostatečně vynachválit.

■ Kapitoly – pohyb po knize aneb vyzkoušené figly

Pozor na stopku! Pokud máte v autě ať přehrávač CD, nebo USB port s flashkou, nikdy během poslouchání netiskněte STOP (čtvereček). Tím se okamžitě vrátíte na začátek knihy, v lepším případě kapitoly. Ale i tu si musíte poslechnout znovu, ačkoli jste byli těsně před koncem. *Používejte zásadně PAUSE* (dvě kolmé čárky).

Další možná řešení: *vypnout autorádio i s motorem, přepnout si na rozhlas či jiné médium.* Ve všech těchto případech zůstane přehrávač audioknihy na tom samém místě, jako byste stiskli PAUSE. Po nastartování motoru či po přepnutí z rozhlasu zpět na audioknihy příběh začne přesně tam, kde jste ho opustili.

Následují krátké autentické příběhy posluchačů audioknih.

— Sekání trávy (od posluchače Honzy) *Rozhodl jsem se s traktůrkem obsekat zahradu podle předem nakreslených oblých linií, jak jsme si je hezky ztvárnili se ženou na trávě. Pustil jsem si do sluchátek detektivku Mrtvou šelmu a zařadil rychlost pojezdu. Po půlhodině si přede mě stoupla žena a cosi na mě zoufale volala. Zastavil jsem traktůrek, sundal si sluchátka a rozhlédl se. Celá zahrada byla posekaná jedním vrzem. Tam a zpátky. Sbohem okrasné linie! Konec zelené fantazie... Ale ona ta tráva doroste, konejšil jsem manželku. I sebe.*

— Dlouhé čekání na konec kapitoly *Osobní zážitek autora: Přijela mi žena odněkud z besedy i se svou kolegyní a kamarádkou. Venku přšelo, tak jsem otevřel vrata na dvorek, aby mohly přijet až k domu. Žena zaparkovala. Šel jsem mezitím do domu a čekal na zprávy z cest. Po pěti minutách mi bylo divné, že z auta nikdo nevystupuje. Vyšel jsem zase do deště. Ano, Klárka a Andrea tam čekaly na konec kapitoly z audiodetektivky Dominika Dána – a takhle tam čekaly ještě 12 minut, než to skončilo. Nu což, odebral jsem se zas dovnitř, do sucha.*

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

klara.smolikova@tiscali.cz

Za balony do knihovny

Knihovna Akademie věd ČR, v. v. i. (KNAV) uchovává ve svém historickém fondu pozoruhodný soubor knih s tematikou vzduchoplavby. Ačkoli je pouze torzem původní kolekce, představuje nejucelenější soubor s touto tematikou v naší zemi.

Vznik a osudy sbírky

Soubor shromáždil broumovský advokát JUDr. Eduard Langer (1852–1914), spolujednatel textilní firmy Schroll v Broumově, poslanec českého zemského sněmu a žurnalista, který proslul i jako sběratel a bibliofil. Jeho bohatá sbírka rukopisů i tisků patřila ve své době k největším v rakousko-uherské monarchii; v roce 1913 čítala na 30 000 svazků, 6000 jednolistů, 500 prvotisků a 800 rukopisů. Pro další osud jeho sbírky bylo rozhodující zestátnění firmy Schroll, které

se týkalo i Langerovy knihovny. V letech 1949–1950 ji převzala Národní kulturní komise, což předznamenalo začátek jejího konce. Ze skladu knih na zámku Sychrov, kam byla sbírka převezena, se

velká část (asi 6000 svazků) dostala do Knihovny Národního muzea v Praze, několik stovek knih získala i KNAV. Většina knih však byla nenávratně zničena. Naše sbírka vzduchoplavecké literatury představuje asi třetinu Langerem shromážděných tisků k tomuto tématu.

Profil

Vzduchoplavecká sbírka sestává z 67 svazků. Zahruje tisky 18. a 19. století v italštině, francouzštině, angličtině, němčině a latině. Nejstarší knihou je disertace z roku 1703, ale jádro sbírky tvoří především tisky z 80. let 18. století, tedy z doby, kdy se začínají psát samotné dějiny vzduchoplavby. Více než třetina knih ve sledovaném souboru vyšla v prvních dvou letech pokusů s balony

(1783–1784), které ve Francii prováděli bratři Montgolfierové. Data vydání tisků tak kopírují historické události, přičemž převažují dobové zprávy o úspěšných pokusech a vzletech. Původní zprávy o pokusech popsal jejich očitý svědek, francouzský přírodovědec Barthélemy Faujas de Saint-Fond. Jeho dvě zprávy o pokusech, které se uskutečnily v letech 1783 a 1784 v jižní Francii a Paříži, vyšly bezprostředně po popisovaných vzletech. Jeho faktografické reportáže doplňují další díla, například oslavné básnické skladby opěvující balony nebo vykonané pokusy a jejich hlavní aktéry. V souboru najdeme i teoretická pojednání o vzduchoplavbě, disertace, zprávy samotných vzduchoplavců o úspěšných i neúspěšných vzletech ve Francii, Itálii nebo Velké Británii. Jinou žánrovou kategorií jsou spisy vynálezců, konstruktérů, vědců a akademiků. Vzduchoplavbu jako nově vzniklý fenomén sledovali také publicisté, básníci a veřejně činné osobnosti. Dokladem jejich zájmu jsou zprávy akademii, teoretická pojednání o významu balonů i dějiny vzduchoplavby, které jsou součástí sbírky.

Popularizace

Je potěšující, že se část této významné sbírky podařilo přes nepřízeň osudu uchovat jako celek. Ve známost i pro širší odbornou veřejnost vešla díky článku v časopise *Knihy a dějiny* (č. 21/2014). Zároveň ji představila panelová výstava *Umění putovat vzduchem aneb Balony*, která byla ke shlédnutí v KNAV v roce 2015. Výstavní panely je možno po dohodě bezplatně zapůjčit k dalšímu vystavování (viz www.lib.cas.cz/kvo/vystavy). Samotné tisky jsou přístupné k prezenčnímu studiu ve studovně KNAV; více informací naleznete na jejich webových stránkách www.lib.cas.cz.

ANDREA JELÍNKOVÁ | jelinkova@lib.cas.cz

(Nový) knihovní zákon Slovenské republiky

Nový knihovní zákon, který se v České republice v současnosti teprve připravuje, nabyl ve Slovenské republice účinnosti a uplatňuje se již od 1. července 2015. Podobně jako u nás si ho vyžádala aplikační praxe a nástup nových moderních informačních a komunikačních technologií do knihovních činností.

Slovenskou podobou tzv. nového knihovního zákona je konkrétně **zákon č. 126/2015 Sb., o knihovnách** a o změně a doplnění zákona č. 206/2009 Sb., o muzeích a galeriích a o ochraně předmětů kulturní hodnoty, a o změně zákona Slovenské národní rady č. 372/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů ve znění zákona č. 38/2014 Sb. (dále jen knihovní zákon). Jeho příprava byla projednávána v součinnosti s Ústřední knihovnickou radou, poradním, iniciativním a expertním orgánem ministra kultury pro oblast knihovních systémů Slovenské republiky, knihovnictví a knihoven.

Hlavním záměrem přípravy knihovního zákona bylo:

- komplexněji vymezit předmět úpravy, základní pojmy a základní odbornou knihovnickou terminologii, která má již zohlednit současné formy a způsoby výkonu odborných knihovních činností;
- upravit a upřesnit ustanovení týkající se zřizování a zakládání knihoven, včetně práv a povinností jejich zřizovatelů nebo zakladatelů a povinností zápisu či vyškrtnutí knihovny do/ze Seznamu knihoven Slovenské republiky;
- aktualizovat vymezení a definování specializace, působnosti a úkolů jednotlivých typů knihoven v knihovním systému;
- doplnit, zpřesnit, upravit a rozšířit ustanovení týkající se výkonů odborných knihovních činností, práv knihoven, postavení odborného pracovníka knihovny a způsobu financování knihovny;

Z interiéru Univerzitní knihovny v Bratislavě

- upravit postupy při vývozu a dovozu historického knihovního dokumentu a sladit ho s právní úpravou mobility jiných movitých součástí kulturního dědictví platnou na Slovensku;
- redefinovat povinnosti Ministerstva kultury Slovenské republiky (dále jen ministerstvo kultury) při výkonu státní správy v oblasti knihoven a ochrany historických knihovních dokumentů a historických knihovních fondů;
- zavést státní dohled a kontrolu povinností, které definuje knihovní zákon;
- vymezit oblasti postižitelné pokutou jako správní delikt a přestupek. Vzhledem k rozsahu navrhovaných úprav a ve snaze zajistit přehlednost a srozumitelnost textu právního předpisu přistoupilo ministerstvo kultury k přípravě nového knihovního zákona.

Jaký je výsledek?

Knihovní zákon se nově vztahuje na knihovny, které poskytují knihovnicko-informační služby,

ale současně jsou i evidovány v seznamu knihoven, jenž vede ministerstvo kultury. V případě ochrany písemného kulturního dědictví Slovenské republiky se jeho zákonná úprava rozšířila kromě knihoven i na všechny vlastníky nebo správce vzácných písemných dokumentů (kromě archivních) bez ohledu na to, zda byl dokument nebo fond zpracovaný jako součást knihovního fondu. V oblasti vymezení pojmů knihovní zákon precizoval zavedené a vžitě pojmy, zavedl nové (jako elektronický informační zdroj nebo elektronická sbírka), pojem „knihovní dokument“ byl vymezen bez ohledu na formu a rozsah odborných knihovnických činností byl definován jako systém navazujících odborných výkonů, které dělají knihovnu knihovnou.

Práva a povinnosti zřizovatelů a zakladatelů knihoven byly upraveny na základě požadavků aplikační praxe. K zavedeným právům a povinnostem, tj. těm, které zajišťují základní chod knihovny, přibýly nové. Novým právem zřizovatele a zakladatele knihovny je možnost požádat knihovny s celostátní metodickou působností o odbornou radu (seznam těchto knihoven je uvedený v příloze knihovního zákona). Novou povinností je součinnost při státním odborném dohledu a kontrole a povinnost respektovat stanovisko ministerstva kultury k zrušení vědecké nebo regionální knihovny či k jejímu sloučení s jinou knihovnou. Nevyžádání takového stanoviska znamená, že sloučení nebo zrušení nebude platné.

Práva knihoven se rozšířila o možnost vytvářet pobočky, avšak po písemném souhlasu zřizovatele nebo zakladatele knihovny. Ale především – knihovní zákon se stal tzv. zvláštním zákonem, na jehož základě mohou knihovny zpracovávat osobní údaje bez souhlasu dotčené osoby. Knihovna může vést seznam osobních údajů aktivních uživatelů, které může zpracovávat pro účely výpůjček dokumentů a poskytování knihovnicko-informačních služeb. Pro zpracování dalších osobních údajů, které překračují rozsah tohoto ustanovení, je nutný souhlas dotčené osoby. V případě, že uživatel souhlas neposkytne, knihovna mu nemůže knihovnicko-informační služby odepřít.

Povinnosti knihoven – knihovny musejí vykonávat všechny odborné knihovnické činnosti, jejich další zákonné povinnosti jsou dány typem

knihovny a v oblasti ochrany a správy historického knihovního dokumentu nebo historického knihovního fondu jsou vymezeny zákonem. Všechny povinnosti jak zřizovatelů a zakladatelů knihoven, tak knihoven samotných, jsou kontrolovatelné a u mnohých z nich je vymahatelnost znásobena stanovením pokuty.

Knihovní systém – knihovní zákon kategorizaci knihoven neměnil, respektoval tradici jejich zřizování. Knihovny se člení podle zaměření, působnosti a úkolů. Jejich působnost je vymezena územně (celostátní, krajská, regionální...) a institucionálně (jsou to knihovny úřadů, ústavů, firemní apod., u nichž není podstatné územní vymezení, působí pro danou instituci). Knihovní systém tvoří: národní knihovna (Slovenská národní knihovna je definovaná jako základní prvek knihovního systému), vědecké, akademické, veřejné, školní a speciální knihovny. Při začleňování knihovny do knihovního systému je nutné znát, jaké funkce plní, jaký má knihovní fond a v jakém rozsahu poskytuje knihovnicko-informační služby svým uživatelům. V případě Slovenské národní knihovny, vědeckých a regionálních knihoven knihovní zákon stanovuje jejich zřizování pouze ve formě právnických osob; pokud by o právní subjektivitu daná knihovna přišla, změnil by se i její typ (např. z vědecké na speciální, z regionální na městskou nebo obecnou).

Zřizovatel nebo zakladatel knihovny má právo operativně definovat v základních dokumentech knihovny i její další činnosti a funkce, které má zajišťovat. Tyto činnosti však musejí být v rozsahu dané působnosti knihovny (nemůže tedy pověřit knihovnu plněním leccjaké činnosti).

Novou zákonem danou funkcí veřejných knihoven se stala úloha komunitního centra. Kromě toho byly jejich funkce rozšířeny o možnost převzít a plnit úlohy školní knihovny. Stejnou možnost má i školní knihovna, která může převzít a plnit funkci obecní knihovny. Tím je dán prostor pro řešení duplicit ve financování a činnosti knihoven např. v malé obci.

Odborné knihovnické činnosti

Knihovní zákon explicitně vymezuje odborné činnosti knihovny:

- **doplňování knihovního fondu** (zachovává se jeho systematickosti a odbornost, zohledňuje

se zaměření a specializace knihovny a vylučuje se jakýkoli vliv – např. komerční, ideologická, politická a náboženská cenzura);

- **odborná evidence a zpracování knihovnických dokumentů** (kromě jiného knihovní zákon už přímo upravuje, že na nakládání s knihovním fondem se nevztahují právní předpisy upravující majetek státu, vyšších územních celků ani obcí a že knihovní fond nepodléhá inventarizacím podle zákona o účetnictví);
- **revize a vyřazování knihovního fondu** (lhůty na výkon komplexní revize jsou 5, 10, 15 let podle rozsahu knihovního fondu a byly upraveny kompromisem podle požadavků vycházejících z aplikační praxe knihoven);
- **organizace, uchování a ochrana knihovního fondu** (jde především o ochranu před poškozením a zcizením, důraz je v knihovnickém zákoně kladen na prostorovou a odbornou ochranu historického knihovního dokumentu a fondu);
- **poskytování knihovnicko-informačních služeb** (knihovní zákon je definuje jako služby ve veřejném zájmu; a právě tato oblast si vyžádala určení nových pravidel a zpřesnění způsobu zpřístupňování knihovnických dokumentů bez ohledu na jejich obsah a formu a rovněž bez ohledu na to, zda knihovnicko-informační služby poskytuje knihovna ve vlastních prostorách, nebo na internetu. Knihovní zákon vymezuje, které knihovnicko-informační služby by se poskytovaly bezplatně (protože špatná sociální situace nemůže uživatele omezovat v právu na informace) a které za přiměřenou úhradu. Vzhledem k specifčnosti některých služeb knihovní zákon umožňuje po uživateli žádat – není to povinnost, pouze právo – přiměřenou úhradu vynaložených finančních prostředků. Z hlediska poskytování knihovnicko-informačních služeb je důležité, že knihovna je v zásadě povinna svůj knihovní fond zpřístupnit. Omezení (např. výpůjčky dokumentů mimo prostory knihovny, čas výpůjčky, forma zpřístupnění dokumentu nebo omezení zpřístupnění dokumentu s nevhodným či nelegálním obsahem apod.), musejí být upravena v knihovnickém a výpůjčnickém řádu. Součástí knihovnicko-informačních služeb se staly i ediční aktivity, kulturní, výchovně-vzdělávací akce knihoven, kurzy atd.

Ochrana písemného kulturního dědictví, vývoz a dovoz historického knihovního dokumentu a historického knihovního fondu

Ministerstvo kultury vyhláší ve veřejném zájmu a v zájmu ochrany národního písemného kulturního bohatství za historický knihovní dokument takový dokument a za historický knihovní fond takový soubor dokumentů (kromě archivních, jejichž ochranu vymezuje archivní zákon), které mají zvláštní kulturní a historickou hodnotu (např. vzácný rukopis, starý a vzácný tisk do roku 1830, slovacikální dokument nebo fond do roku 1918, významný slovacikální dokument nebo fond bez časového ohraničení) anebo přímý vztah k významným osobnostem či historickým událostem. Prohlášení za historický knihovní dokument nebo historický knihovní fond je ekvivalentem systému ochrany movitých kulturních památek. V zájmu ochrany historického knihovního dokumentu a historického knihovního fondu je zakázán jejich trvalý vývoz a umožněn je pouze vývoz dočasný, a to pouze za prezentačním, vědecko-výzkumným, studijním, restaurátorským a konzervátorským účelem, přičemž dočasný vývoz může trvat maximálně dva roky. Knihovní zákon vymezuje i povinnosti vlastníka a správce při dočasném vývozu (uzavření výpůjční smlouvy) a kontrole při zpětném dovozu. Tato pravidla jsou nastavena stejně jako u jiných movitých předmětů kulturního dědictví (např. u sbírkových předmětů).

Prováděcí předpisy knihovního zákona

Přijaty byly tyto dva prováděcí předpisy:

- Opatření Ministerstva kultury SR z 28. ledna 2016 č. MK-845/2016-110/1201, o způsobu a rozsahu úhrady odměny nositelům práv za rozšiřování předmětů ochrany výpůjčkou.
- Vyhláška Ministerstva kultury SR č. 201/2016 Sb., kterou se stanovují podrobnosti o způsobu vedení odborné evidence knihovnických dokumentů a o revizi a vyřazování knihovního fondu v knihovnách.

Text a foto **MONIKA LOPUŠANOVÁ**
| monika.lopusanova@ulib.sk

Do češtiny přeložila **OLGA VAŠKOVÁ**

Současné knihovnictví v Makedonii

Pohled na současné přátelské vztahy mezi Českou republikou a Makedonií, ale zvláště na knihovnictví v této balkánské zemi, její národní a univerzitní knihovnu a automatizovaný knihovní systém COBISS.

Vzájemné kontakty

Kontakty současné Makedonie s Českou republikou jsou časté a přátelské, jsou zakotvené i v dějinách. Například zlínský rodák Robert Gajdík (1923–1942), jenž se za 2. světové války aktivně zapojil do diverzní činnosti proti okupačním silám Německa, Bulharska a Itálie, se v Makedonii těší pověsti národního hrdiny. Jeho památku si připomíná stejnojmenné občanské sdružení a je po něm pojmenována i městská část ve Skopji,

něho ocenění, jež se uděluje od roku 2007, patří mj. nositelé Nobelovy ceny za literaturu Alexandr Solženicyn a Herta Müllerová.

Knihovny ve Skopji

Obyvatelé Skopje mohou využívat mnohé knihovny, ať už zahraniční – Francouzský institut, Education USA Advising Center nebo British Institute (ten sousedí s Národní knihovnou Makedonie), nebo místní městskou a univerzitní. Městská

→ **Oficiální název samostatného státu (Makedonie nebo Makedonská republika) je Bývalá jugoslávská republika Makedonie, anglicky Former Yugoslav Republic of Macedonia (zkratka F.Y.R.O.M.). Počet obyvatel přesáhl dva miliony. Dominujícím etnikem jsou Makedonci (65 %), dále obyvatelstvo sestává z 25 % Albánců, skoro 4% Turků, je tu ke třem procentům Romů a v menším množství Srbové, Bosňáci... Skopje, hlavní a zároveň největší město, má půl milionu obyvatel. Když byl v roce 2002 vztyčen na vrchu Vodno Kříž tisíciletí, se svými šestašedesáti metry nejvyšší kříž na světě, muslimská menšina spustila pokřik. Kříž je i nadále dominantou Skopje. Muslimové, většinou Turci a Albánci, dosáhli jisté autonomie.**

kde od roku 1977 stojí jeho památník (viz foto na 2. s. obálky). Na počátku roku 1942 byl totiž Gajdík zajat v přestřelce u Lipljan a poté veřejně popraven.

Loni v prosinci se v knihovně slavistiky Filologické fakulty Blaže Koneského při Univerzitě sv. Cyrila a Metoděje ve Skopji konala úspěšná série přednášek českého novináře Václava Nekvapila. Blok přednášek byl určen především studentům vyšších ročníků bakalářského studia bohemistiky. Letos v lednu zase převzal český režisér, scenárista a pedagog Jiří Svoboda v budově pobočky Makedonské akademie věd a umění v Ochridu cenu *World Award of Humanism*. Mezi dosavadní laureáty tohoto význam-

knihovna ve Skopji má celkem 20 poboček, které jsou otevřeny až do 21 hodin.

Makedonská národní a univerzitní knihovna Svatého Klementa Ochridského se nachází v centru Skopje. Byla založena roku 1944 a původně vlastnila jen 150 000 dokumentů. Její patron je významnou postavou makedonských dějin a v 10. století založil první makedonskou knihovnu. Letos se na jeho počest pořádá kolokvium *Svatý Kliment Ochridský, 1100 let svatého světa*.

Knihovna od roku 1945 soustřeďovala povinné výtisky z tehdejší celé Jugoslávie. Působila v budově filozofické fakulty, kterou v roce 1963 zničilo zemětřesení. Postižena byla budova, ne však

knihy. Od 1972 sídlí v současné budově a po rozpadu Jugoslávie (1991) shromažďuje výhradně makedonské povinné výtisky. Nedávno (2009) byla dokončena její nástavba o ploše 3000 m²; v ní je mimo jiné umístěno i středisko digitalizace vzácných rukopisů.

Organizačně je rozdělena na několik oddělení: vzácné knihy (1300 orientálních rukopisů), hudba (partitury a audio), doktorské dizertace, plakáty a pohlednice, mikrofiše, zeměpis, výtvarné umění (kresby, obrazy, grafiky, monografie). Svým charakterem je to instituce studijní; akreditace se vydávají na den, týden, měsíc nebo na rok čtenářům od šestnácti let (uživatelé ve věku 16–18 let však musejí mít souhlas rodičů stvrzený i jejich podpisem). Výjimečně, je-li záruka dostatečná, si lze některé publikace půjčit i absenčně. Otevírací doba knihovny je od 7:30 do 19:30 hodin, v neděli je zavřeno. Její čtenáři mají k dispozici 300 studijních míst; průměrná denní návštěvnost představuje 500–600 uživatelů. Každých

Moji hostitelé z Makedonské národní knihovny (zleva): Elena Nikodinovska, zástupce ředitele Jovica Tasevski Etemijan a Magdica Shamberska

deset let se provádí inventura, během níž je knihovna zavřená. V současnosti je zde k dispozici celkem 3 500 000 dokumentů, 750 000 knih, vzácné tisky, inkunábule, fotografie, rukopisy historické i ze současnosti.

Makedonští vydavatelé knihovně odevzdávají pět povinných výtisků, jejichž část se následně rozesílá do jiných, vesměs dalších makedonských univerzitních knihoven, případně slouží k výměně s jinými národními knihovnami.

Knihovna i vydavatelem

Makedonská národní a univerzitní knihovna také vydává překlady makedonských autorů; dosud vyšlo 135 svazků. Překládají se do angličtiny a rozesílají do 300 knihoven v různých zemích světa. Antologie makedonské literatury se vedle angličtiny překládají rovněž do francouzštiny, němčiny, ruštiny, španělštiny, čínštiny a arabštiny. Knihovna také každoročně vydává překlad nějakého stěžejního díla nositelů Nobelovy ceny za literaturu. Samozřejmě také existuje nákup zahraničních publikací. Po zkatologizování se o nich posléze vydávají bibliografie.

Funguje zde národní referenční centrum ISBN a ISSN, napojení na makedonské digitální databáze, zahraniční databáze jako např. INIS (International Nuclear Information System) aj. Součástí činnosti téhle knihovnické instituce je i její prezentace v zahraničí na různých knižních veletrzích (Frankfurt, Bělehrad, Peking, Paříž), přehlídkách a salonech.

Automatizovaný knihovní systém COBISS

Ústav informační vědy v Mariboru (Institut informacijskih znanosti Maribor – IZUM) vyvinul už v roce 1987 systém katalogizace, který se stal základem tehdejšího automatizovaného knihovního systému celé Jugoslávie. V době rozdělení země v roce 1991 systém zahrnoval 55 knihoven z celé federace.

IZUM potom pokračoval pod názvem COBISS (Co-operative Online Bibliographic System and Services) ve vývoji systému pro sdílenou katalogizaci, což byl zároveň používaný akronym pro automatizovaný knihovní systém. COBIB je modul COBISS pro souborný katalog a společně s dalšími funkcemi, které plní, jsou na jeho základě vybudovány národní virtuální knihovny některých zemí bývalé Jugoslávie. Na této platformě dnes pracují souborné katalogy Slovinska, Bosny a Hercegoviny, Makedonie, Srbska a České Hory, přidalo se rovněž Bulharsko.

Text a foto: JAN SEKAL | jankes@gmail.com

Před 110 lety, **1. 6. 1907**, se narodil český filozof **Jan Patočka** († 1977), historik filozofie, komeniolog a filozof dějin. Vypracoval vlastní verzi fenomenologie („asubjektivní“). V 50., 60. letech a po roce 1972 měl zakázáno přednášet na Univerzitě Karlově. Podílel se na zrodu Charty 77, zemřel po jednom z výslechů Státní bezpečnosti. Z jeho rozsáhlého díla uvedme alespoň *Přirozený svět jako filosofický problém*, *Kacířské eseje o filosofii dějin* nebo *Tři studie o Masarykovi*.

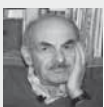
Před 75 lety, **1. 6. 1942**, byl nacisty popraven **Vladislav Vančura** (* 1891), jeden z největších českých spisovatelů, autor *Markéty Lazarové*, *Rozmarného léta*, *Útěku do Budína*, *Konce starých časů*, nedokončených *Obrazů z dějin národa českého* a řady dalších děl.

Před 95 lety, **4. 6. 1922**, se narodila česká prozaička **Valja Stýblová**, autorka románů *Mne soudila noc*, *Na konci aleje*, *Skalpel, prosím* (zfilmováno), *Nevěra* nebo *Lužanská mše*.

Před 65 lety, **7. 6. 1952**, se narodil turecký prozaik **Orhan Pamuk**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2006); většina jeho knih vyšla i česky: romány *Tichý dům*, *Bílá pevnost*, *Černá kniha*, *Nový život*, *Jmenují se Červená*, *Sníh a Muzeum nevinnosti*, autobiografie *Istanbul – Vzpomínky a město* a soubor esejů *Jiné barvy*.

Před 45 lety, **8. 6. 1972**, se narodil český spisovatel **Jaroslav Rudiš**, autor *Nebe pod Berlínem*, *Národní třídy* či zfilmovaného *Grandhotelu* a spoluautor (taktéž zfilmovaného) komiksu *Alois Nebel*.

Před 20 lety, **12. 6. 1997**, zemřel ruský spisovatel a populární písničkář **Bulat Okudžava** (* 1924), jehož alegoricko-satirické historické romány *Nebohý Avrosimov*, *Šipovova dobrodružství*, *Putování diletantů* či *Dostaveničko s Bonapartem* patří k tomu nejlepšímu, co vzniklo v ruské literatuře 70. a 80. let; česky dále vyšla novela *Ahoj, študente*, román *Zrušené divadlo* a výbory *Kapela naděje* a *Půlnoční trolejbus*.

Před 100 lety, **13. 6. 1917**, se narodil nejslavnější paraguayský spisovatel **Augusto Roa Bastos** († 2005), autor románu *Já nejvyšší* s postavou latinskoamerického diktátora nebo románu *Syn člověka*.

Před 180 lety, **14. 6. 1837**, zemřel největší italský romantický básník **Giacomo Leopardi** (* 1798), autor *Zpěvů* (*Canti*).

Před 70 lety, **19. 6. 1947**, se narodil britský spisovatel indického původu **Salman Rushdie**. Patří k nejslavnějším a nejlepšímu žijícím autorům. Jeho nejvýznamnějším dílem je román *Děti půlnoci*, oceněný prestižní Booker Prize. Rushdie se nejvíce „proslavil“, když byl za svůj román *Satanské verše* v roce 1989 odsouzen iránským duchovním vůdcem ajatolláhem Chomejním k trestu smrti pro urážku islámu a musel se dlouhá léta skrývat. Téměř všechny jeho knihy vyšly i v češtině: romány *Hanba*, *Maurův poslední vzdech*, *Zem pod jejím nohama*, *Zběsilost*, *Hárún a moře příběhů*, *Klaun Šalimar*, *Čarodějka z Florencie*, povídky *Východ*, *Západ*, autobiografie *Joseph Anton – Vzpomínky aj*.

Před 490 lety, **22. 6. 1527**, zemřel italský politik, spisovatel, básník, dramatik a teoretik státu **Niccolò Machiavelli** (* 1469), autor proslulého a dodnes v mnohém aktuálního traktátu *Vladař* a komedie *Mandragora*.

Před 110 lety, **25. 6. 1907**, se narodil ruský básník **Arsenij Tarkovskij** († 1989), otec filmového režiséra Andreje Tarkovského; česky vyšel výbor z jeho veršů *Poselství kamene*.

Před 60 lety, **26. 6. 1957**, zemřel německý spisovatel **Alfred Döblin** (* 1878), autor románů *Berlín*, *Alexandrovo náměstí* nebo *Valdštejn*.

Před 60 lety, **27. 6. 1957**, zemřel anglický prozaik a básník **Malcolm Lowry** (* 1919), autor kultovního románu *Pod sopkou*.

Před 150 lety, **28. 6. 1867**, se narodil italský spisovatel **Luigi Pirandello** († 1936), jeden z nejvýznamnějších dramatiků 20. století, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1934). Jeho v mnohém novátorské hry ovlivnily vývoj moderního dramatu; z jeho díla jmenujme hry *Šest postav hledá autora*, *Jindřich IV.*, *Nahé odívání*, *Sicilská komedie* nebo *V rukavičkách* a romány *Nebožtík Matyáš* *Pascal* a *Staří a mládí*.

Před 105 lety, **30. 6. 1912**, se narodil český spisovatel **Viktor Fischl** († 2006), který žil od roku 1949 v Izraeli, kde jako diplomat přijal hebrejské jméno Avigdor Dagan; napsal mj. *Jeruzalémské povídky* a novelu *Dvorní šašci*.

Portréty archiv autora

Díky finanční podpoře příznivců Bavorské státní knihovny se v roce 2016 podařilo zakoupit třicet vzácných dokumentů ze Srí Lanky psaných na palmových listech. Obdobná nabídka se na uměleckém trhu neobjevila již dlouho a nedá se očekávat, že by se v dohledné době opakovala. Vysokou cenu knihovna uhradila jen díky prostředkům svých sponzorů. Bavorská státní knihovna má ve svých sbírkách 11 700 rukopisů a 362 000 tisků asijského původu. Mimořádně bohaté období na akvizici asijských sbírek začalo v 70. letech 20. století a v posledních 40 letech se kolekce rozrostla čtyřnásobně! Její rozmanitost a bohatost dokumentovala výstava v roce 2008. Rukopisy na palmových listech byly v jižní a jihovýchodní Asii po celá staletí nejdůležitějšími nosiči textu. Než se použije palmový list jako psací plocha, musí se vařit ve speciálním roztoku chloridu sodného, vysušit a vyhladit. Poté se listy rozřežou na požadovanou velikost, následně shrnou do jednoho svazku a opatří jedním nebo dvěma otvory, přes které vede šňůrka – ta drží svazek pohromadě. Akvizici těchto dokumentů přivítalo především akademické prostředí mnichovské univerzity. Pokud by sbírku zakoupil soukromý sběratel, byla by pro výzkumné účely patrně ztracena.

(*BibliotheksMagazin – Jahrgang 12, Ausgabe 34, Februar 2017, s. 27–30*)

Vedení výzkumných dat v průběhu celého procesu výzkumu je i předpokladem pro efektivní sdílení a dlouhodobé uchování těchto dat. Otázku celkového přístupu ke správě dat a datovým službám řeší v současné době i knihovna technické univerzity ve švýcarském Curychu. Knihovna poskytuje podporu v oblasti koncepčních otázek, nabízí školení a služby týkající se zveřejňování dat a jejich dlouhodobého uchování. Neustále rostoucí objem dat produkováných v oblasti výzkumu vytvořil nové výzvy pro jeho řízení a zajištění kontinuity, transparentnosti a odpovědnosti. Řádná správa dat je klíčovým předpokladem pro efektivní sdílení dat v rámci určité vědecké komunity a pro jejich publikaci pro vybrané cílové skupiny. To pak zvyšuje viditelnost vědeckých prací a jejich citační hodnotu. Knihovny mohou přispět k výzkumu

různými způsoby, nejsou však již jedinými poskytovateli informačních služeb na univerzitách – data nabízí výzkumníkům a studentům celá řada poskytovatelů. V tomto konkurenčním boji se knihovny musí soustředit na své silné stránky, jako je řízení metadat a podpora školení uživatelů. Nabízené služby knihoven se musí daleko pružněji přizpůsobit současným potřebám vědy. Úkolem akademických knihoven do budoucna je více se otevřít a úzce spolupracovat s výzkumnými pracovníky.

(*IFLA Journal – Volume 42, No. 4/2016, s. 284–291*)

Obrovské množství dostupných informací a zdrojů, které internet a elektronické prostředí poskytují, může znamenat problém z hlediska jejich vyhledávání, hodnocení a zpracování – a to zejména ve vztahu k dětskému uživateli. Tvůrci webových stránek a vyhledávacích nástrojů neberou v úvahu dětského uživatele, jeho specifické potřeby a kognitivní schopnosti, a tak se v současnosti vynořuje celá spleť výrazných problémů. Děti neumí v elektronickém prostředí vyhledat relevantní informace a zdroje, spokojí se s prvními zdroji, které vyhledávací nástroj nabídne, nepocítují potřebu a nemají dostatečnou motivaci využívat knihovnické vyhledávací nástroje a poměrně problematické je izolovat je od nevhodných obsahů na internetu, s nimiž se každodenně setkávají. Významným faktorem se v této souvislosti stává míra informační gramotnosti – tu si děti hlouběji osvojují až v období adolescence. Dětem chybí schopnost implikace na základě výsledků vyhledávání a schopnost hodnocení zdrojů. Protože se využívání elektronického informačního prostředí posouvá až k těm nejmladším věkovým skupinám, vstupuje do popředí potřeba navrhovat vyhledávací nástroje, knihovnické katalogy a webové prostředí přímo pro ně. Ze zahraničních zkušeností vyplývá, že aktuální a atraktivní je i prostředí jakési digitální knihovny pro uživatele ve věku 6–10 let, kterou by mohli samostatně prohledávat, je uživatelsky přívětivá a zahrnuje pouze ty obsahy, které projdou důkladnou filtrací a jsou akceptované odborníky z oblasti tvorby webových stránek, dětskými psychology, pedagogy i knihovníky.

(*Knížnica – Ročník 17, číslo 34/2016, s. 5–11*)

Novinky knihovnické literatury

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ Česká republika v číslech 2016. Praha: Český statistický úřad, 2016. 41 stran: grafy, tabulky.

ISBN 978-80-250-2727-1 *Kqx 9.850/B*

■ Libraries in Poland / concept, compilation & editing: Monika Cornell; translation: Piotr Dąbrowski, Katarzyna Diel. [Knihovny v Polsku.] Warsaw: National Library of Poland, 2016. 69 stran: barevné ilustrace, faksimile.

ISBN 978-83-7009-653-3 *Kfe 9.909/B*

■ McCORMACK, Nancy and Catherine COTTER. Managing burnout in the workplace: a guide for information professionals. [Zvládnutí syndromu vyhoření na pracovišti: průvodce pro informační odborníky.] Oxford; Cambridge; New Delhi: Chandos Publishing, 2013. vii, 213 stran. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-734-7 *Kr 40.495*

■ Offen(siv)e Bibliotheken: neue Zugänge, neue Strukturen, neue Chancen: 32. Österreichischer Bibliothekartag Wien, 15.-18. September 2015. [Ofenzivní knihovny: nové přístupy, nové struktury, nové příležitosti: 32. sjezd rakouských knihovníků, Vídeň 15.-18. září 2015.] Graz; Feldkirch: Wolgang Neugebauer Verlag, 2016. 339 stran: ilustrace. Schriften der Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (VÖB), 14.

ISBN 978-3-85376-294-3 *Kfe 40.520*

■ ŠKRABALOVÁ, Iveta. Jaroslav Šalda – portrét titána tisku. Praha: Academia, 2016. 216 stran: portréty. Studentské práce.

ISBN 978-80-200-2531-9 *Krb 40.477*

Architektura knihoven

■ Better library design: ideas from Library journal / edited by Library journal's Rebecca T. Miller and Barbara A. Genco. [Design lepší knihovny: nápady z Library Journal.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2016. 168 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-1-4422-3960-9 *Aa 40.473*

■ SEGURA-LARA, Ivan. Bibliothèques de Paris. [Knihovny Paříže.] Paris: AEL Éditions, 2012. 171 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-2-9542685-0-7 *Aaaa 40.331*

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_Okn/Prirustky.htm

Sítě knihoven

■ CONRAD, Suzanna. Prison librarianship policy and practice. [Politika a praxe vězeňského knihovnictví.] Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, 2017. viii, 216 stran.

ISBN 978-1-4766-6633-4 *Tn 40.493*

■ GRIEBEL, Rolf. Die Bayerische Staatsbibliothek im digitalen Zeitalter. [Bavorská státní knihovna v digitálním věku.] München: Bayerische Staatsbibliothek, 2015. 110 stran: barevné ilustrace. Bibliotheksforum Bayern, Jahrgang 9, Sonderheft 2015.

ISSN 0340-000X *Taa 9.908/B*

Služby knihoven

■ BAČUVČÍK, Radim. Kniha a čtení: nákupní chování na trzích kulturních produktů 2014. Zlín: Radim Bačuvčík – VerBuM, 2015. 248 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-87500-66-8 *Sf 40.524*

■ COOKE, Nicole A. Information services to diverse populations: developing culturally competent library professionals. [Informační služby různým populacím: rozvoj kulturních kompetencí knihovníků.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, LLC, 2017. xiii, 166 stran. Library and information science text series.

ISBN 978-1-4408-3460-8 *Sbd 40.466*

■ LIŠKA, Václav a kol. Výstava a vernisáž. Zlín: ACE, s.r.o., 2016. 86 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-87492-47-5 *Sec 9.904/B*

KNIHOVĚDA

■ BERGER, Sidney E. The dictionary of the book: a glossary for book collectors, booksellers, librarians, and others. [Slovník knihy: pro knižní sběratele, knihkupce, knihovníky a další.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2016. xiv, 319 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-4422-6339-0 *X 40.476*

■ Gutenberg-Jahrbuch 2016. 91 Jahrgang / im Auftrag der Gutenberg-Gesellschaft herausgegeben von Stephan Füssel. [Gutenbergova ročenka 2016. 91 ročník.] Wiesbaden: Harrassowitz, 2016. 283 stran: ilustrace, faksimile, portréty.

ISBN 978-3-447-10545-3 *X 40.425*

ISSN 0072-9094

Účastníci „Noci“ s pamětními listy v Městské knihovně Krnov

↑ Zástupci velvyslanectví Dánského království navštívili knihovnu v Kostomlatech pod Milešovkou

Sto tisíc příznivců Noci s Andersenem s. 184–187

↑ Postavy Čtyřlístku pronikly i do Národní knihovny v Klementinu

← Noční zalévání stromu Pohádkovníku v Úpici

Fifinka a Pindá ↑ v provedení dětí v knihovně v Ostravě-Hrabůvce

← Malování čtyřlístků pro štěstí na batůžky v dětském oddělení Městské knihovny Jihlava

Rej dětí na náměstí → v Uherském Hradišti

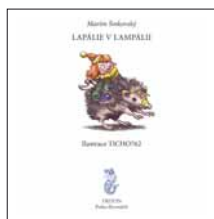
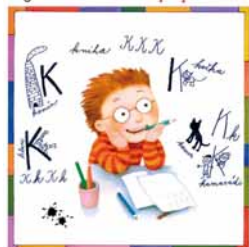

Knížka pro prvňáčka podeváté

Dne 1. 6. 2017 proběhne v Knihovně Jiřího Mahena v Brně prezentace knížky, kterou nikde nekoupíte. Je určena pouze žákům prvních tříd základních škol a pro žáky druhých, případně třetích ročníků speciálních škol z celé republiky, které se přihlášily do projektu **Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2017** (blíže o historii projektu viz s. 179). Pro školní rok 2016/2017 je to knížka autorské dvojice Martin Šinkovský a TICHŮ 762 **Lapálie v Lampálii**.

Už jsem čtenář - knížka pro prvňáčka

Zájem ze strany škol a knihoven je obrovský, a proto organizátoři musejí stále hledat nové sponzory. Jsou přesvědčeni, že podporu společnosti si zaslouží děti nejen z důvodu nějakého znevýhodnění, ale rovněž i ty, které se v počátcích školní docházky snaží dosáhnout dobrých výsledků. Uvědomují si, jak je důležité podchytit u dětí zájem o čtení již od první třídy. Od toho se odvíjí, jak rychle se dítě naučí číst s porozuměním, což je základem čtenářské gramotnosti.

Pomozte i vy svým příspěvkem! Pro vydání nové knížky pro prvňáčka 2017 **Lapálie v Lampálii** v potřebném nákladu je třeba shromáždit **100 000 Kč**. Dárci-sponzoři ať se prosím obracejí přímo na předsedu SKIP Romana Giebische (mobil: 739 614 027, pevná linka: 221 663 333 nebo na mail: roman.giebisch@nkp.cz). Všem děkujeme!

Z dosud vyšlých titulů:

- 2008/2009 **Okno do komína** – Ivona Březinová a Vlasta Baránková
- 2009/2010 **Legrační dům** – Jiří Kahoun a Jiří Fixl
- 2010/2011 **Zmizelá škola** – Daniela Krolupperová a Eva Sýkorová Pekárková
- 2011/2012 **Komu patří škola** – Miloš Kratochvíl a Renáta Fučíková
- 2012/2013 **Všelijaké řečičky pro kluky a holčičky** – Radek Malý a Alžběta Skálová
- 2013/2014 **Abeceda** – Magdalena Wagnerová a Pavel Sivko
- 2014/2015 **Odemyky zamyky** – Jiří Žáček a Vojta Jurík
- 2015/2016 **Knihozrouti** – Klára Smolíková a Bára Buchalová

